

THE IMPORTANCE OF ACCESS TO THE VICTIM IN THE EMOTION REGULATION OF PERPETRATORS OF SEXUAL VIOLENCE AGAINST CHILDREN

Maria BEISERT, Olga WEGLERSKA, Marzenna ZAKRZEWSKA

Institute of Psychology, Adam Mickiewicz University in Poznań

Abstract

Emotional problems, especially those connected with an inability to control impulses, are among the factors that influence child sexual abuse according to Ward and Beech's Integrated Theory of Sexual Offending (2006). In the dual control model devised by Bancroft and Janssen (2011), human sexual response depends on the interaction of processes related to sexual stimulation and inhibition. This paper finds that both these processes are influenced by the presence of a sexually-arousing stimulus and the functioning of processes responsible for the regulation of emotions. The ability to regulate emotions depends on temperament, character and the capacity to cope with stress. The study's aim was to determine the extent to which these factors and their interrelationships influence the nature of child sexual abuse when such acts committed by perpetrators with restricted access to the victim are compared to those committed by perpetrators with unrestricted access to the victim. To achieve this, a population of 248 perpetrators of sexual violence against children was investigated. The TCI (Temperament and Character Inventory) was used to measure the perpetrators' temperament and personality, and the CISS (Coping Inventory for Stressful Situations) was used to examine their stress-coping styles. The data from the offenders' files were analysed to determine the characteristics of the acts they performed. The results, which were obtained using correlation modelling and structural equation modelling, indicated that access to victims – in this case children – has a significant effect on the way perpetrators function and on the nature of the abuse. It is hoped that these results will serve as important pointers for further research in this area, which is necessary to develop therapeutic methods that are more effective and appropriate for perpetrators of sexual violence against children.

Keywords

Sexual offenders; Emotion regulation; Aetiology of sexual crime; Access to the victim.

Introduction

Studies of the aetiology of sexual offences against children focus on the three subjects involved in them: perpetrators, victims, and the society in which the offences are committed. If measures to counter violence against children are to be effective, it is necessary to combine the work of researchers in different fields, such as biology, medicine, psychology, sociology and law, and so expand their explanatory scope and strengthen their practical and predictive efficacy. This multi-disciplinary research approach is reflected in researchers' focus on integrated theories in their expla-

nations of violent sexual offending.¹ Ward and Beech's ITSO (Integrated Theory of Sexual Offending; 2006), which is presented in Figure 1 and combines explanations derived from clinical symptoms with genetic, ecological (life context) and neuronal elucidations, offers the best platform now available for systematic and comprehensive research into perpetrators of sexual offences. It can be expected that the results of such investigations will make it possible to devise effective therapeutic programmes.

¹ A detailed review of integrated theories and their importance in explanations of the aetiology of paedophilia is available in a separate article (Beisert, 2012).

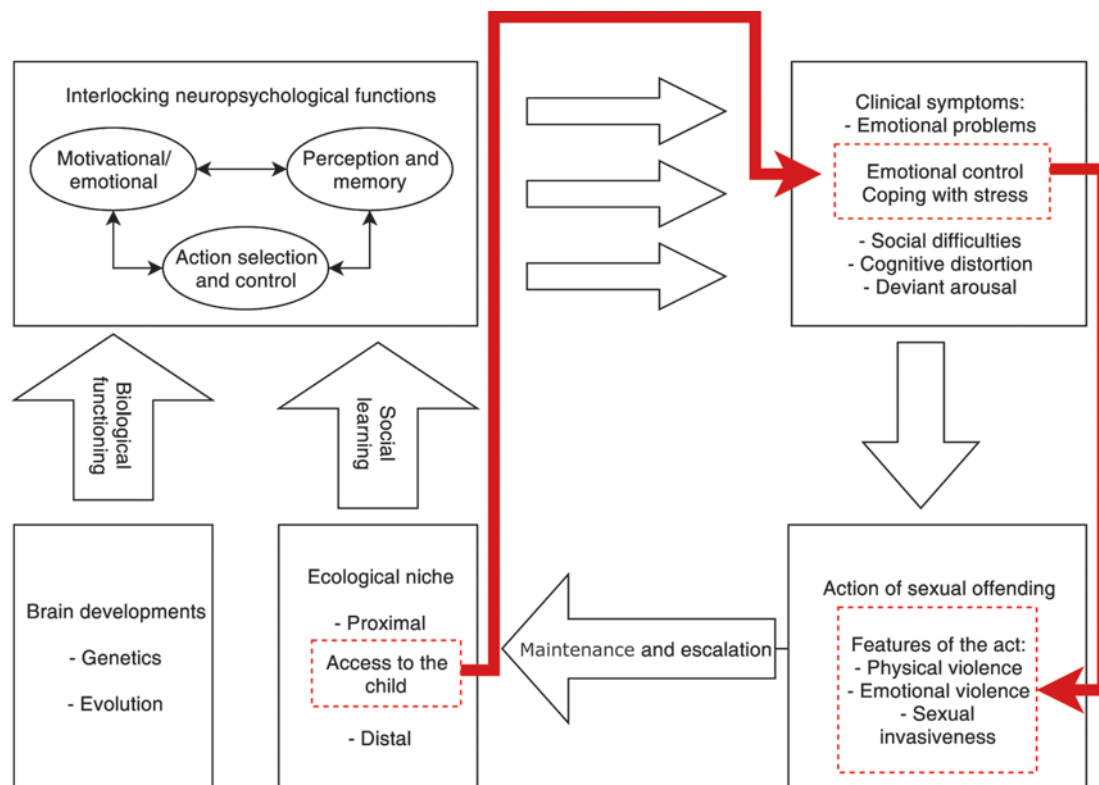

Fig. 1. An Integrated Theory of Sexual Offending (Ward, Beech, 2006). The variables addressed in the current research are enclosed in broken red lines.

Ward and Beech (2006) distinguish three sets of factors in continuous interaction: biological factors (genes and evolution), factors of the ecological niche (the circumstances in which individuals have developed and in which they find themselves now, including social, cultural and personal experiences) and neuropsychological factors. Based on Pennington's findings on the foundations of human neuropsychological functioning (2002), Ward and Beech (2006) state that genetic predispositions and social learning have a direct influence on brain development in establishing three interlocking neuropsychological systems: motivation and emotion, action selection and control, and perception and memory. Malfunctions in these systems manifest as clinical symptoms, such as emotional problems, social difficulties, cognitive distortion and deviant arousal, which are visible in perpetrators of sexual violence. In Ward and Beech's view, it is precisely the difficulties that manifest themselves in the form of these clinical symptoms that contribute to committing a sexual offence. To specify the difficulties manifested by perpetrators is a valuable criterion for classifying them that also serves to emphasise that perpetrators can trigger criminal behaviour as a result

of the action of one or more of the above symptoms. Furthermore, the circularity of the model makes it possible to explain a particular mechanism of reoffending whereby a crime that has already been committed establishes a self-contained cycle of cause and effect and the factors that originally prompted it are now responsible for its consolidation and escalation. It is thanks to this that researchers adopting Ward and Beech's Integrated Theory of Sexual Offending (ITSO, 2006) as the cornerstone of their projects are able to concentrate on uncovering the mechanisms that lead to sexual reoffending or, as is the case here², to focus on the nature of the relationships between clinical symptoms and crimes.

² This article forms a part of a broader research programme on the aetiology of sexual offences against children begun in 2006 in the Department of Social and Clinical Sexology within the Institute of Psychology at Adam Mickiewicz University under the direction of prof. dr hab. Maria Beisert (Beisert, 2012; Beisert, Węglerska, 2018; Głowińska, Zielona-Jenek, 2012; Szumski, 2014; Szumski, Zielona-Jenek, 2016). Investigations within the framework of ITSO, whose current focus is the role of emotion regulation in the process of committing the crime of the sexual abuse of a minor aged under 15, are still in progress.

1. Emotion regulation

Emotions are part of all of our lives and are among the key elements of our functioning. When they are properly coordinated they make it possible for us to adapt and behave according to changing demands (Levenson, 1999). This is especially important where emotional arousal is high and the requirements of the environment (such as those formulated in legal norms) are clearly specified and attract sanctions if they are not met. It follows that emotion regulation is very closely linked to coping with stress. The emotions activated by a stressful situation make it necessary to activate a process to regulate them. This includes initiating, modelling and restraining the experience of emotion and it also influences the type and extent of a person's emotional expression (Gross, 1998; Gross, Thompson, 2007). Coping with stress is a broader notion than emotion regulation because it largely involves the regulation of the body's internal response to arousal, but coping with stress also means adapting internal responses to external events (Wang, Saudino, 2011). This is well described in a three-part model that distinguishes focussing on the problem, focussing on the emotions and focussing on the solution as elements of stress-coping (Lazarus, Folkman, 1984; Pearlin, Schooler, 1978).

Mainly emphasising the risk involved, Tice and Bratslavsky (2000) drew attention to the existence of an interrelationship between coping with stress and regulating emotion. Referring to power or strength as a set of resources a person possesses, Baumeister, Bratslavsky, Muraven and Tice (1998) observed that the proximity of these two systems can cause conflict (in situations where these resources are scarce) between coping effectively with stress, control of one's own impulses and the general human desire for well-being. Based on this idea they explained events in which, to improve their sense of well-being, which had been depleted by difficult and stressful situations, people abandoned long-term aims involving the control of undesirable impulses without considering the long-term consequences. Examples include going on a diet (Baucom, Aiken, 1981; Grille, Shiffman, Wing, 1989), avoiding alcohol and narcotics (Sayette, 1993), and difficulties in controlling aggression (Berkowitz, 1978; Zillman, 1993) and the sexual drive (Marlatt, 1985; Stein, Black, 2000).

It is not exclusively the desire to improve well-being that affects the capacity to cope in stressful situations and regulate behaviour. Many people are after all capable of controlling their behaviour in uncomfortable situations to achieve long-term aims or avoid

long-term consequences. In accordance with the idea of timing formulated by Gross (1998), the capacity of a person to recognise and sense the stage of an emotional process developing within them, and to intervene with a preventive rather than merely corrective strategy, can be regarded as effective emotion regulation. Preventive strategies of emotion regulation rest on a person's ability to recognise the stimuli that cause them distress. They involve consciously retreating from, or attempting to completely avoid, stress-causing stimuli. Avoidance (Gross, 1998) can mean increasing physical distance (for example by leaving a room when the undesired stimulus appears) or cognitive retreat (for example by redirecting attention or by the cognitive reinterpretation of a situation that initially appeared threatening). Unfortunately, there are many situations in which we are unable to consciously and appropriately apply preventive strategies that will allow us to behave adaptively. All we can do then is to attempt to modulate the already-activated emotional response with the aid of corrective strategies. This proceeds through attempts, such as physiological arousal, experiencing the emotion, or expressing the emotion, to intensify or stifle one or all of the components of an emotion (Gross, 1998). Those experiencing emotional anxiety and tension can gain support by sharing their experiences (social sharing of emotions; Zech, Rimé, Nils, 2004) or can turn to relaxation, meditation or physical exercise to reduce the intensity of the affect they are experiencing. Equally, they may reach for narcotics, medicines or the bottle (Gross, Thompson, 2007) to modify their emotional state. In some situations, however, applying these methods is impossible. The majority of situations in which this happens are either sudden or extremely intense. Two strategies can then be deployed: emotional thought suppression or inhibition of the expression of external emotion by attempting to keep a poker face (expressive suppression; Niedenthal, Krauth-Gruber, Ric, 2006). With reference to his idea of timing, Gross (1998) suggests that preventive strategies are better than corrective ones, which is a hypothesis that has been confirmed in research conducted by Gross and by other scholars. They found that people who apply corrective rather than preventive strategies not only had a higher level of physiological arousal (Gross, 1998), but also less capacity for recall (Richardson, Gross, 2000), worse social functioning (Szczygieł, Buczny, Brzezińska, 2012; Szczygieł, 2014), reduced life satisfaction, optimism and self-esteem (Szczygieł, 2014), and higher levels of depression (Gross, John, 2003). In Gross's view (2002) these unintended consequences of corrective strategies are connected with the intense

effort needed to stifle emotional responses once they have begun to develop. According to Niedenthal et al. (2006), the costs of inhibiting emotions are higher because corrective measures require continuous self-monitoring of the expression of emotion. This means a prolonged effort of self-regulation which, in the work done by Tice and Bratslavsky (2000), was found to lower mood and to occupy a large proportion of a person's resources. As a result, situations that require intense corrective measures can make people want to submit to the impulses they are restraining, including sexual impulses.

2. Human sexual activity in Bancroft's dual-control model

As a result of research conducted at the Kinsey Institute, Bancroft developed a new model for understanding human sexuality, which is known as the dual-control model (Bancroft, Janssen, 2000). It is possible that it could be helpful in understanding the sexuality and sexual expression of perpetrators of sexual crimes. It posits that the balance between two systems, sexual excitation (activation) and sexual inhibition, each of which has a neurobiological component (Bancroft, 1999), is what ultimately decides whether a sexual response and its associated arousal occurs in a given person or situation, that sexual excitation usually arises in interactions between two or more people and that socio-cultural and neurobiological factors influence its activation or inhibition. However, Bancroft (2011) attributes the ultimate influence on the behaviour of individuals to neurobiological factors. Research that refers to the dual-control model attempts to understand in what proportion biological or social factors influence human sexual activity. Varjonen and his team (2007), who studied a group of 1,289 male twins, detected heritability in the tendency to inhibit sexual response, but suggested at the same time that a shared life context has a stronger influence on the propensity for sexual arousal.

Though the inclination towards sexual excitation and inhibition differs between individuals, its level in the majority of people enables adaptive fulfilment of sexual and procreative functions consistent with the external requirements of the social environment. A variety of problems can arise when there are significant differences between levels of excitation and inhibition. Individuals with a low propensity for sexual arousal and a high propensity for sexual inhibition, for example, are more likely to find it difficult to make a satisfactory and correct sexual response. While individuals

with a high propensity for sexual arousal and little propensity for inhibition will, presumably, engage much more often in sexual activity that exceeds the social and cultural norms of a given society or that presents a risk to their own or others' health (Bancroft, 2011).

The dual-control model rests on the premise that in certain circumstances assessment of the sexual stimulus leads directly to sexual arousal, while in other circumstances, owing to the process of primary and secondary assessment of the excitatory stimulus, it leads to inhibition. Does this mean that the areas or centres controlling the sexual response and emotion regulation are interdependent and in close proximity? It would appear from research results (Spiering, Everaerd, 2007; Mouras, Stoleru, 2007) indicating that the central regulation of emotional responses plays a significant role in the adaptive process of sexual functioning that they are. If Millhausen's (2006) findings – that men's experience of low mood influenced an increase in their sexual arousal – are taken into account, it would appear that there are grounds to investigate the hypothesis that the capacity to regulate emotions and to cope with stress influences the nature of the acts committed by perpetrators of sexual violence against children. It can therefore be expected that continuous exposure of the perpetrator to the presence of the desired sexual object can evoke disorders of emotion regulation – especially in the corrective phase. This can impair the capacity to inhibit sexual expression – even where such expression risks grave sanctions.

3. Studies of the importance of access to the victim in the emotion regulation of perpetrators

If we relate the arguments and discussions set out by Tice and Bratslavsky (2000), and by Gross (1998a), to Bancroft's dual-control model, we can advance the hypothesis that stress-coping style, the capacity to regulate emotion and the nature of a person's sexual activity are interconnected. This holds not only for those satisfying their desires within the bounds of social convention with an adult sexual partner, but also for sexual offenders who have been sexually active with a child.³ A correlation between emotion regulation (measured using Cloninger's Temperament and Character Inventory) and the intensity of the physical, emotional and sexual violence in the acts committed

³ The research results and broader theoretical discussions of the relationship between emotion regulation, stress-coping and the nature of the acts committed by perpetrators of child sexual abuse can be found in Beisert and Węglerska (2017).

by perpetrators has already been identified (Beisert, Węglerska, 2018). For the current research project a decision was taken to also examine the influence of perpetrators' access to the children to whom they do sexual violence. In accordance with Gross's idea of timing (1998), and with studies he has conducted, access to a child can influence the effectiveness of emotion regulation, the selection of stress-coping strategies and the level of physical, emotional and sexual violence used by perpetrators in the acts they commit. Referring again to Bancroft's dual-control model, it may also be supposed that the continuous presence of a desired object (a child) in the immediate environments of perpetrators will stimulate or arouse them. Then, because of long-term arousal, perpetrators' capacity to inhibit sexual responses can become depleted, and this can result in sexual abuse that is more sexually invasive.

With reference to what has been written about these variables above, the aim of this study is to empirically investigate the relationships between stress-coping strategies, emotion regulation, the level of access to the stimulus (the victim), and the level of the physical, emotional and sexual violence used by perpetrators (all of which are coloured red in Figure 1). The internal relationships between the variables relating to the level of clinical symptoms in Ward and Beech's ITSO (2006), that is to say, the relationships between stress-coping strategies and the capacity to regulate emotions, have already been investigated (Beisert, Węglerska, 2018).⁴ These scholars confirmed that the observations on the proximity of the neuronal systems directing the functioning of these variables (Baumeister, Bratslavsky, Muraven, Tice, 1999) are valid. This prompted them to formulate a new and expanded research question: Does a perpetrator's access to a stimulating sexual object (a child) influence emotion regulation? If so, how? It follows from Bancroft's idea (2011), and from research that has tested it, that the presence of objects of desire can influence the modification and regulation of sexual inhibition and sexual excitation. In the present investigation, perpetrators' levels of sexual arousal were not studied directly using experimental or questionnaire methods, but were analysed instead based on data referring to the nature of their acts of sexual abuse on children. It was posited that perpetrators with high levels of sexual arousal would perform acts that were highly sexually invasive, that is to say, those in which sexual contact involved entering their victims' bodies during masturbation and/or penetration. It was also posited that

there would be statistically significant differences between the emotional functioning of perpetrators who had restricted contact with the victim and those whose contact with the victim was unrestricted, and that this should influence the nature of the acts committed by each group. Finally, making use of structural equations, the paper determines whether the posited model of the relationship between the emotional functioning of perpetrators and the nature of the act committed is the same or different depending on the spatial proximity of perpetrator and victim, that is to say, depending on the extent to which the physical (sexual) closeness of the victim can arouse the perpetrator.

If the above variables are introduced into Ward and Beech's ITSO model⁵ (2006), the capacity to regulate emotion and the stress-coping strategy appear at the level of clinical symptoms. This is because they influence individual behaviour that can be directly observed – in this case the crime of the sexual abuse of a child and are based on biological and social factors associated with the development of a person's brain. The TCI questionnaire, which was devised based on Cloninger's theory of temperament and character traits (1994), was therefore selected to measure the level of emotion regulation.⁶ The theory states that the various character traits directly translate into three hypothetical systems directing emotional behaviour distinguished by Gray (1982), which are made up of neuroanatomical brain structures and dopaminergic, serotonergic and noradrenalinergic neurotransmitter systems.⁷ The character traits, however, are associated with social learning and upbringing.

4. Methodology and tools

4.1. Methodology

Two questionnaires, TCI (FK-5) and CISS, were used in the study. Claude Robert Cloninger's TCI (Temperament and Character Inventory), which oper-

⁵ The variables taken into account in the research and their place within Ward and Beech's ITSO (2006) can be seen in Figure 1, where they are enclosed by broken red lines.

⁶ The TCI questionnaire was developed – based on Cloninger's theory – to measure character traits and temperament. There are seven major dimensions and twenty-four sub-scales in the current version. The major dimensions of temperament are *novelty seeking*, *harm avoidance*, *reward dependence*, and *persistence* and the major dimensions measuring character traits are *self-directedness*, *cooperativeness* and *self-transcendence* (Hornowska, 2003).

⁷ In the dual-control model Bancroft (1999) also refers to neuroanatomical features that influence human sexual activity.

⁴ The results are available in Beisert and Węglerska (2018).

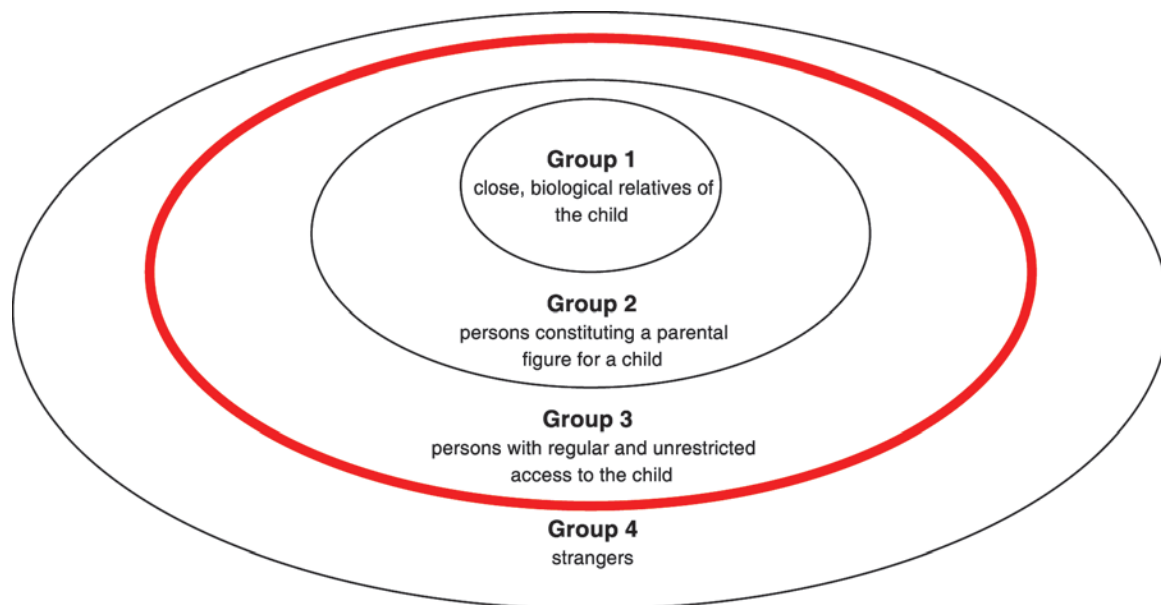

Fig. 2. Circles of proximity based on the level of the relationship between perpetrators and children. Own work after Beisert (2017).

ationalizes that scholar's theory of personality, offers a battery of scales to measure various dimensions of temperament and character. It measures four biologically determined dimensions of temperament: *novelty seeking*, *harm avoidance*, *reward dependence* and *persistence*, and three dimensions of character that serve to measure personality traits acquired during personal growth and development: *self-directedness*, *cooperativeness* and *self-transcendence*. Version FK-5 of the TCI, which contains 152 statements with graduated response options, was used in this study. The response scale in this version of the TCI questionnaire contains values numbered from one to five as follows: 1 – strongly agree; 2 – agree; 3 – difficult to say; 4 – disagree; 5 – strongly disagree. People who score low on the questionnaire have a high level of the investigated temperament or character trait, while those who score high have a low level of the trait under investigation. Cloninger's theory states that dimensions of temperament, such as *novelty seeking*, *harm avoidance* and *reward dependence* are connected with the functioning of the following neurotransmitters: dopamine (PN), serotonin (US) and noradrenaline (UN), which can influence emotion regulation and therefore the nature of the acts people commit. There are seven major dimensions and twenty-four sub-dimensions in the current version.⁸

Endler and Parker's Coping Inventory for Stressful Situations, which was adapted for Poland by Szczepa-

niak, Strelau and Wrześniewski (2005), was devised with reference to Lazarus's model for understanding stressful situations (1986). It states that behaviour in concrete situations is the result of interactions between the situation and the favoured stress-coping style. Lazarus (1993) distinguished a task-centred style, where the focus is on solving the problem, and a style focussed on lowering emotional tension. Endler and Parker (1990) additionally distinguished an avoidance style, which involved not thinking about the problem and pursuing substitute activities to avoid engaging in attempts to solve it. The questionnaire they wrote requires respondents to react to forty-eight statements by indicating on a five-point scale the frequency with which they take a given action when in a stressful or difficult situation. The results are arranged according to three scales: task-focussed styles, emotion-focussed styles and avoidance-focussed styles.

The access-to-the-child variable was distinguished based on the circles-of-proximity model made by Beisert (2017), which is based on levels of the relationship between children and perpetrators. It is shown in Figure 2. Beisert identified four levels of proximity in her model.⁹ The perpetrators were divided into groups for this study by the border between circles three and four in the model. This means that men who were unknown to their victims were included in the group with restricted access to a child. Perpetrators in circles one,

⁸ A detailed account is available in Hornowska (2003).

⁹ The model is described in detail in a book entitled *Paedophilia: Origin and mechanism of a disorder* (Beisert, 2017).

two and three of Beisert's model (2017) were assigned to the group with unrestricted access to the child. It included men who were biologically related to the victim and/or played the role of parent or guardian to them, as well as men the victims knew who played roles in their everyday lives, such as tutors, neighbours or friends of the family.

Information from sections A and B of employee files (personal data), and from a form requiring perpetrators to supply personal data, was used to select the two groups. The form was made up of open questions on the social and demographic features of the perpetrators (age, place of residence, education, marital status), their legal standing (the legal grounds on which they had been convicted, the length of the sentence, reoffending), their health (intelligence, addictions, mental illnesses, sexual preferences – as noted in forensic psychiatry reports and in diagnoses), features of the act committed (type, continuity, time span, extent of preparation, context) and features of the victim or victims (age, sex, number). The groups of perpetrators were formed based on appraisals of criteria established earlier and on assessments made by trained, competent judges.¹⁰ Information obtained from prison records, which was complemented by information from clinical discussions (subsequently transferred to a standardised form or spreadsheet), was used to assess the nature of the act. Some of the information associated with the act had been assessed before the research proper began. This was done by two competent judges according to the scales devised by Beisert (2017), which related to the sexual invasiveness of the act (S), the intensity of the physical violence (P) and the intensity of the emotional violence (E).¹¹

4.2. The study group

The study group consisted of 248 men incarcerated in 16 Polish prisons for crimes of child sexual abuse under article 200 §1 and articles 197 and 201 of the code of criminal procedure. All who took part in the study gave consent and all had an IQ greater than 80 and so fell within the norm for intelligence. The youngest was twenty years old and the oldest eighty-two years old ($M = 42.94$; $SD = 12.04$). The majority had completed elementary education (41.9%) or vocational education (40.3%), while the remainder had completed either secondary (14.5%) or higher education (3.2%). When not in prison, the majority

lived in the countryside (33.9%) or in cities or towns with a population higher than 100,000 (26.6%). Of the men studied, 38.7% were unmarried at the time of the study, 22.6% were married and 19.8% were divorced. The proportion without children was 38.1%, while the majority of the remainder were fathers of one, two or three children. Half were serving their first sentence and 48% were recidivists at the time of the study. There were five men for whom no information on previous convictions was obtained. They were serving prison sentences of between one year and 25 years ($M = 5.73$; $SD = 3.99$). In most cases the abuse took the form of intra-vaginal (40.1%) or anal intercourse (12.1%), or involved penetrating the anus or vagina of the victim with various objects (11.7%). More than half of the perpetrators (51.2%) had unrestricted access to the child they abused, which means that they were harming a child they already knew and were in constant contact with. Thirty-three-and-a-half per cent of the men were abusing a child they did not have everyday contact with. Because no information was obtained about the access thirty-eight of the men had to their victims, the results generated by 210 of the convicted men, rather than all 248, were analysed.

5. Results

5.1. The nature of the acts committed by perpetrators with either restricted or unrestricted access to a child

It was decided at the beginning to determine whether the acts committed by the perpetrators with either restricted or unrestricted access to a child were different with regard to sexual violence (the invasiveness of the sexual act), physical violence and emotional violence. The results are displayed in Table 1.

A statistically significant difference with regard to the sexual invasiveness of the acts committed by the men studied was detected. The acts committed by perpetrators with unrestricted access to a child were more sexually invasive than those committed by perpetrators with restricted access ($t = 2.08$; $df = 208$; $p = 0.039$). This means that they involved penetration more often and at the same time less violence or physical force ($t = -1.97$; $df = 156$; $p = 0.05$). No significant differences between the groups were observed in the intensity of emotional violence the perpetrators used.

¹⁰ A detailed description of the groups and the criteria for their formation is available in Beisert (2017).

¹¹ The tools, a description of the tools, and instructions for using them are available in Beisert (2017).

5.2. The emotion regulation of perpetrators with either restricted or unrestricted access to a child

The next stage in the research was to determine whether the perpetrators of child sexual abuse differed with regard to traits of temperament and character which, as was indicated in the introduction to the paper, have a significant influence on the ability to regulate emotion. The differences in the stress-coping methods deployed by the perpetrators, which are a significant element of the emotion regulation process, were also determined. The results are displayed in Table 2.

Statistically significant differences in the perpetrators' temperament and character traits were found only for a sub-scale (*pessimism*) of one of the dimensions of temperament (*avoidance of negative reinforcement*). Perpetrators with restricted access to a child returned significantly lower results than perpetrators with unrestricted access ($t = -2.2$; $df = 207$; $p = 0.029$). This means that a higher level of pessimism was ascribed to the group with restricted access to a child. It can be said of them based on the method that they worry and are pessimistic. Furthermore, they take a long time to regain their equilibrium after a stressful event and they do not forget distress or unpleasantness easily. Yet "domestic" perpetrators can be described as care-free, more relaxed and less inhibited. This difference

could result from the fact that "domestic" perpetrators commit the acts in a safe place (the home) and against a child who is dependent on them. The child is a close person over whom they exercise control and who presents no threat. No statistically significant differences between the two groups were found for the remaining factors of temperament and character. There was also no difference between the two groups of perpetrators in the frequency of the various stress-coping styles (as set out in the CISS questionnaire) they deployed.

5.3. The influence of perpetrators' emotion regulation and connected temperament and character traits on the nature of the act in respect of restricted or unrestricted access to a child

The next step taken to test the hypotheses concerning the influence of the perpetrators' emotional regulation and access to the stimulus on the nature of the act was to check how the intensity of various traits of temperament and character and the propensity to adopt particular stress-coping styles correlated with the nature of the acts committed by perpetrators. To do this an analysis was performed of the correlations between the dimensions of temperament and character distinguished by Cloninger, the stress-coping styles identified by Endler and Parker, the level of sexual invasiveness of the act, and the intensity of the physical

Table 1

The differences in the nature of acts committed by perpetrators with either unrestricted or restricted access to a child

	Access to victim	N	M	t	df	p
Sexual invasiveness	Restricted	127	8.34	2.08	208	0.039
	Unrestricted	83	7.68			
Physical violence	Restricted	91	5.70	-1.97	156	0.05
	Unrestricted	67	6.61			

* Sexual invasiveness – homogeneity of variance was assumed $p > 0.05$ ($F = 2.285$ for $df = 1;208$)

* Physical violence – homogeneity of variance was assumed $p > 0.05$ ($F = 2.556$ for $df = 1;156$)

Table 2

The differences in traits of character and temperament between perpetrators with restricted or unrestricted access to a child

	Access to victim	N	M	t	df	p
TCI harm avoidance – anticipatory worry	Restricted	127	18.94	-2.2	207	0.029
	Unrestricted	82	19.95			

* Homogeneity of variance was assumed $p > 0.05$ ($F = 0.168$; for $df = 1;207$)

and emotional violence. The correlations obtained are set out in Table 3.

Whether the victim was available in the perpetrator’s environment or not, it was found that stress-coping style was not directly correlated with any aspect of the nature of the act committed by the perpetrator ($p > 0.05$). However particular traits of temperament and character were found to be significantly correlated with the nature of the act committed. It can be stated based on the results set out in table three that the nature of the act committed and features of temperament and character are correlated more often for perpetrators committing acts against victims available in their environments.

The interaction of factors responsible for emotion regulation in perpetrators and the level of sexual invasiveness of the acts they commit depending on unrestricted or restricted access to victims.

Noticing the differences between the two groups of perpetrators, a decision was taken to model the relationships between the variables using path analysis. This was accomplished with the LISREL 8.72 programme. Because of the lack of data for physical violence and emotional violence, it was not possible to create a model illustrating the influence of the temperament and character factors, and of stress-coping styles, on those aspects of the acts committed by perpetrators. Thanks to the availability of the results for the sexual invasiveness of these acts, however,

Table 3
Correlations between the nature of the acts committed and features of temperament and character in both groups of perpetrators

Access to the victim		Correlations								
			NS1 (Exploratory excitability)	NS2 (Impulsiveness)	HA2 (Fear of uncertainty)	RD1 (Sentimentality)	SD3 (Resourcefulness)	C3 (Helpfulness)	Harm avoidance (HA)	Self-directedness (SD)
Unrestricted	Sexual invasiveness	r Pearson	-0.191	0.177	0.183	-0.216	-0.002	-0.086	0.104	-0.009
		p	0.033	0.047	0.040	0.015	0.983	0.337	0.245	0.916
		N	126	127	126	127	127	127	126	120
	Physical violence	r Pearson	-0.124	0.002	0.089	-0.005	-0.267	-0.062	0.087	-0.153
		p	0.243	0.979	0.402	0.959	0.010	0.553	0.410	0.158
		N	90	91	90	91	91	91	90	86
	Emotional violence	r Pearson	-0.033	-0.051	-0.096	0.133	-0.225	-0.092	0.009	-0.187
		p	0.723	0.577	0.300	0.150	0.014	0.319	0.918	0.049
		N	117	118	117	118	118	118	117	111
Restricted	Sexual invasiveness	r Pearson	-0.072	0.042	-0.024	-0.063	-0.042	0.233	-0.035	-0.028
		p	0.473	0.677	0.809	0.523	0.676	0.019	0.727	0.785
		N	101	102	102	102	101	101	100	98
	Physical violence	r Pearson	-0.026	0.093	-0.132	0.004	-0.059	0.092	0.046	-0.026
		p	0.825	0.425	0.255	0.969	0.610	0.431	0.692	0.827
		N	75	76	76	76	76	75	75	73
	Emotional violence	r Pearson	-0.094	0.045	0.056	0.007	-0.097	0.157	0.221	-0.069
		p	0.403	0.686	0.616	0.952	0.387	0.161	0.048	0.549
		N	81	82	82	82	81	81	81	78

* bold = $p < 0.05$ (two tailed)

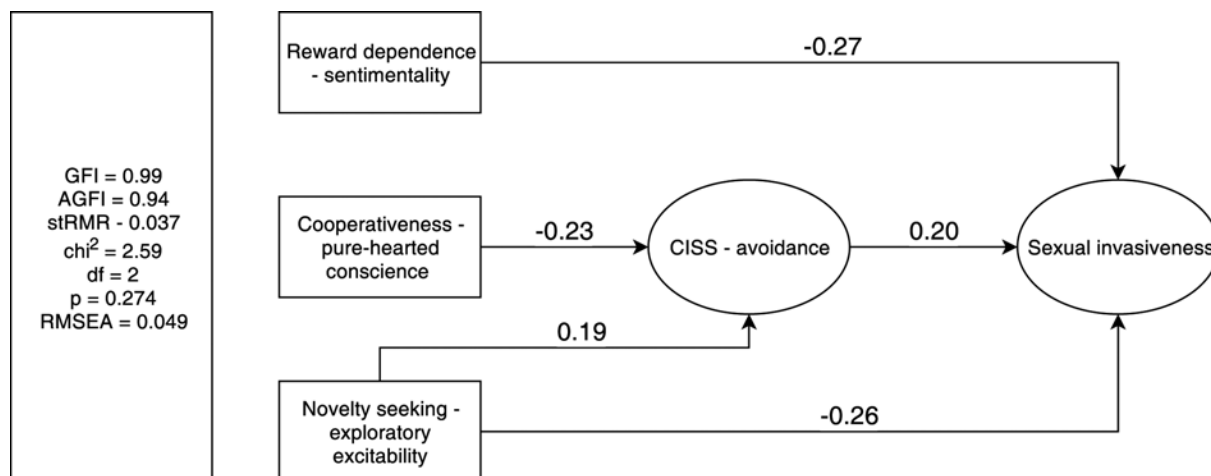

Fig. 3. Model of the associations between the investigated variables for perpetrators with unrestricted access to a child.

a model illustrating how the variables distinguished in the research relate to this factor, and the relationships between these variables themselves, was successfully created. The independent variables in the pathways model were traits of temperament and character, and the dependent variables were stress-coping style and the sexual invasiveness of the act committed by the perpetrator.

Figure 3 displays a model of the interconnections between variables of temperament and character, stress-coping style and the level of sexual invasiveness of the act in perpetrators with unrestricted access to a child. The indicators for the model below inform us that it is correctly matched (GFI = 0.99; AGFI = 0.94; $p = 0.274$; RMSEA = 0.049). It can be seen in the model that features of temperament, such as *exploratory excitability* (a sub-scale of the *novelty seeking* dimension) and *sentimentality* (a sub-scale of the *reward dependence* dimension), along with an avoidance based stress-coping style, are directly associated with the level of sexual invasiveness of the act committed by the perpetrator. But the *pure-hearted conscience*¹² trait, which is classified under character, is directly associated with a stress-coping style based on avoidance. The influence of the indirect effect of this variable on sexual invasiveness was not statistically significant. It is also worth remarking on the direct relationship between *exploratory excitability*¹³ and a stress-coping style based on avoidance. No associations were noted between the independent variables.

¹² The sub-scale *pure-hearted conscience* forms a part of one of the most important dimensions of character: *cooperativeness*.

¹³ *Exploratory excitability*, which is a sub-scale of temperament, forms a part of the dimension of temperament known as *novelty seeking*.

The model obtained for the group of perpetrators with unrestricted access to a child proved inadequate with respect to the group of perpetrators with restricted access. An attempt to add other variables of temperament and character traits from the TCI also failed to reveal associations between them and stress-coping styles or the sexual invasiveness of the act. It can be seen in Figure 4 that the only significant path in this group of perpetrators is the link between *helpfulness*¹⁴ and the sexual invasiveness of the act committed. The result obtained indicates that the level of sexual invasiveness of the acts committed rose in perpetrators with restricted access to a child who had higher levels of *helpfulness*.

6. Discussion

It proved possible based on the calculations to model two significantly different sets of influences on the nature of the acts of sexual violence against children committed by the perpetrators. They reveal that the proximity (accessibility) of the victim is significantly correlated with emotion regulation, which has an important influence on the sexual acts of the perpetrators.

It is noticeable when analysing the results obtained from the group of perpetrators with unrestricted access to their victims that the acts they performed are more sexually invasive. That is to say that they engaged the children in sexual activity involving physical contact and penetrating the body much more often. Even though perpetrators who did not know their victims

¹⁴ The sub-scale *helpfulness* forms a part of one of the most important dimensions of character: *cooperativeness*.

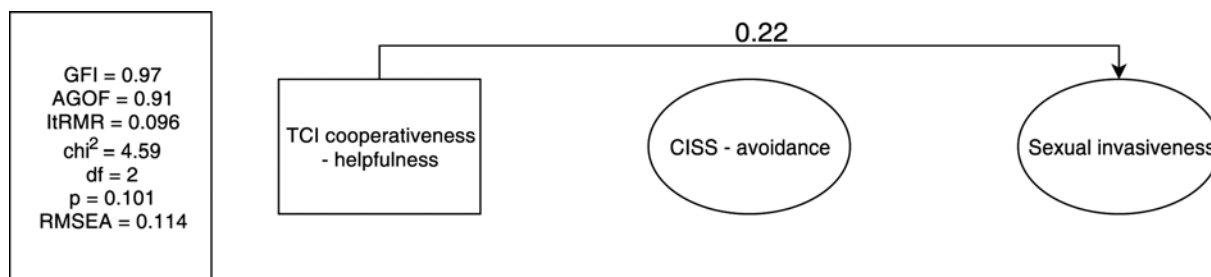

Fig. 4. Model of the associations between the investigated variables and perpetrators with restricted access to a child.

were considerably more physically violent, the acts of those with unrestricted access were still characterised by a high level of physical violence. In their case, high levels of sexual invasiveness are associated with their features of character and temperament and with a stress-coping style based on avoidance. As stated in Endler and Parker's theory (1990), a stress-coping style based on avoidance involves a person evading situations they perceive as burdensome or as restricting their coping resources (Lazarus, Folkman, 1984). For perpetrators of this kind, sexual activity with a child they know well can serve a specific purpose, that is, to divert attention from other stressful life situations and at the same time to reduce negative affect. The avoidance style was also linked in this group with a lesser propensity to act unconventionally, as well as with egotism and a tendency to disregard the moral principles of society. Because of the types of associations between the invasiveness of the acts and the dopamine and noradrenaline neurotransmitter systems (through *exploratory excitability* and *sentimentality*; Hornowska, 2003), it is known that these perpetrators have a lower need for stimulation. They have low levels of exploratory excitability and thus prefer to follow routine and do what they know. They derive no great satisfaction from exploring their environments. They are happy to be in places they know, to be with people they know, and to be in familiar situations. It is precisely this feature of temperament that could have had an influence on the decisions of these men to commit acts against people they knew (who were therefore safe and unthreatening) and to whom they had unrestricted access. These perpetrators would not be driven to make the effort required to seek new objects of sexual satisfaction beyond their marriages. An available, unthreatening object they already know is compatible with both a low requirement for stimulation and the desire to remain in a familiar situation. The results for this group of perpetrators (a low level of *sentimentality*) indicated at the same time that they were less sensitive and more emotionally distanced from their victims and from the acts they committed

against them. In turn, these features explain the greater invasiveness of their sexual acts and enable us to understand why an emotionally close object (their own child) could fall victim to what are at times extremely severe forms of abuse.

In the light of the analyses, the picture painted of perpetrators who sexually abused their own children, or children close to them, is very different from that of those who abused children they did not know. This probably results from the fact that direct access to a victim influences the emotion regulation of perpetrators. Perpetrators with unrestricted access are more carefree and fear the consequences less. They feel safe with their own child, or with a child that is close to them, in a routine and repeating situation.¹⁵ From the point of view of these perpetrators, there is no need to have any great worries about the consequences of their acts. Yet perpetrators with restricted access find themselves in quite the opposite situation. Because they have little control over victims before and after the abuse it is more likely that their crimes will be detected. To lower this tension, and in order to perform acts that are more sexually invasive, they are more prepared to cooperate with the children. They exploit this character attribute to try to establish contact with the child, which they do by manipulatively presenting themselves as helpful, caring and supportive.

If this result is analysed in the context of the differences obtained between the level of sexual invasiveness of the acts committed (lower in this group of perpetrators) and the level of physical violence (higher in this group of perpetrators), there are grounds for presuming that the technique of establishing a cooperative relationship and gaining the trust of the child does not always produce the results the perpetrators want. In this way, perpetrators modify their *modus operandi* and inflict high-intensity violence to achieve what was impossible through cooperation. It should

¹⁵ In addition, research has found that the acts of "domestic" perpetrators last longer, are spaced out over time and are rarely episodic (Beisert, 2017).

be noted that the context of the acts, such as the time and place they were committed, could have played a significant role here, but the research did not take these factors into account. It is likely that perpetrators with unrestricted access to a child have more scope to arrange the situation in which the abuse is to take place so that they can spend more time with them and so that the threat of third-party influence on the situation is minimised. They can therefore lead the child to sexual activity involving greater sexual invasiveness by methods other than physical violence. We must not forget, though, that these speculations require empirical confirmation in further, more detailed studies.

Referring to Bancroft's dual-control model, it was assumed that perpetrators in close contact with an excitatory object (a child) that activated their dopaminergic reward systems would show higher levels of sexual arousal, and the inability to inhibit this arousal would result in sexual abuse of a child. Yet an analysis of the results for the relationships between the sub-scales of temperament and character reveals that it would be more accurate to conclude that the continuous presence of a child – contrary to predictions – does not raise sexual arousal, but instead has a calming effect on perpetrators by causing – secondarily – a reduction in the inhibition of sexual response. In fact, the sense of security of “domestic” perpetrators, which results from the child's closeness and dependence, prevents them from entering into new, uncertain and risky sexual relationships with people they do not know (adults and children from outside the family). It is their capacity to follow and adhere to routine, and not the action of the reward system associated with a deficit of dopamine (Tost, Vollmert, Brassen, Schmitt, Dressing, Braus, 2004), that makes it easier for perpetrators with unrestricted access to a child to engage in sexual activity with their own children. It is on this account, and not out of a great need for excitation from new and unusual stimuli, that these perpetrators are more likely and more willing to engage in increasingly invasive sexual activity. Though access to a desired object was a significant factor influencing the sexual behaviour of perpetrators, it was in a way that differed surprisingly from initial predictions and from the findings of existing research (Tost et al., 2004). It was expected that high arousal from the presence of a child and the drive for a reward in the form of its satisfaction would weaken the inhibitory system. But the interpretation we should adopt is that low arousal, which does not constitute a challenge to this system, will not in fact activate it in a situation where its effectiveness is tested. This prompts further discussion: firstly of the role of dopamine in the process of criminal sexual behaviour

and secondly of the diverse nature of the mechanisms underlying sexual crimes. It may be that – alongside disorders of sexual preference or, in the language of DSM-5, paraphilia – mechanisms associated with the obsessive compulsive spectrum lie at the root of sexual crimes.

Besides confirming the obvious theses of the heterogeneity of the perpetrators and the significance of emotion regulation in the process of engaging in non-adaptive sexual behaviour, the results point to the complex mechanism of dependencies between the inhibitory and excitatory factors of sexual behaviour. The relationships between emotion regulation and the nature of the acts committed by the perpetrators described here are, however, too weak to support any unambiguous conclusions. They nevertheless definitely suggest directions for future research on this subject, which could include employing a different methodology for measuring the capacity for emotion regulation and the mechanisms that evoke a sexual response. The conclusions of this paper, especially those concerning the different influences on the sexual invasiveness of acts committed by perpetrators with unrestricted access to a child and by perpetrators with restricted access, should serve to encourage these investigations.

References

1. Bancroft, J. (1999). Central inhibition of sexual response in the male: a theoretical perspective. *Neuroscience and Biobehavioral Reviews*, 23, 763–784.
2. Bancroft, J. (2011). *Seksualność człowieka*. Wrocław: Elsevier Urban and Partner.
3. Bancroft, J., Janssen, E. (2000). The dual control model of a male sexual response: a theoretical approach to centrally mediated erectile dysfunction. *Neuroscience and Biobehavioral Reviews* 24, 571–579.
4. Baucom, D., Aiken, P. (1981). Effect of depressed mood on heating among obese and nonobese dieting and non dieting persons. *Journal of Personality and Social Psychology*, 41, 577–585.
5. Baumeister, R., Bratslavsky, E., Muraven, M., Tice, D. (1998). Ego depletion: Is the active self a limited resource? *Journal of Personality and Social Psychology*, 74, 1252–1265.
6. Beisert, M. (2017). *Pedofilia. Geneza i mechanizm zaburzenia*. Sopot: Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne.
7. Beisert, M., Węglerska, O. (2018). The effects of disturbances in emotion regulation among sexual offenders perpetrating sexual crime against children. *Problems of Forensic Sciences*, 111, 61–77.

8. Berkowitz, L. (1978). Is criminal violence normative behavior? Hostile and instrumental aggression in violent incidents. *Journal of Research in Crime and Delinquency*, 15, 148–161.
9. Cloninger, C., Przybeck, T., Svrakic, D., Wetzel, R. (1994). *The Temperament and Character Inventory (TCI): a guide to its development and use*. St. Louis, Missouri: Washington University, Center for Psychobiology of Personality.
10. Endler, N., Parker, J. (1990). Multidimensional assessment of coping: A critical evaluation. *Journal of Personality and Social Psychology*, 58, 844–854.
11. Głowińska, A., Zielona-Jenek, M. (2011). Mental representation of people by child sex offenders'. *Problems of Forensic Sciences*, 86, 127–139.
12. Gray, S. (1982). Exposure to pornography and aggression toward women: The case of the angry male. *Social Problems*, 29, 387–398.
13. Grille, C., Shiffman, S., Wing, R. (1989). Relapse crises and coping among dieters. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 57, 488–495.
14. Gross, J. (1998b) Antecedent- and response-focussed emotion regulation: Divergent consequences for experience, expression, and physiology. *Journal of Personality and Social Psychology*, 74, 224–237.
15. Gross, J. (2002) Emotion regulation: Affective, cognitive, and social consequences. *Psychophysiology*, 39, 281–291.
16. Gross, J. (1998a). The emerging field of emotion regulation: An integrative review. *Review of General Psychology*, 2, 271–299.
17. Gross, J., John, O. (2003). Individual differences in two emotion regulation processes: Implications for affect, relationships, and well-being. *Journal of Personality and Social Psychology*, 85, 348–362.
18. Gross, J., Thompson, R. (2007). Emotion regulation: conceptual foundations. (In) J. Gross (Ed.), *Handbook of emotion regulation* (pp. 3–27). New York: Guilford.
19. Hornowska, E. (2003). *Temperamentalne uwarunkowania zachowania. Badania z wykorzystaniem kwestionariusza TCI R.C. Cloningera*. Poznań: Bogucki Wydawnictwo Naukowe.
20. Lazarus, R. (1993). Coping theory and research: Past present and future. *Psychosomatic Medicine*, 55, 234–247.
21. Lazarus, R. (1986). Paradygmat stresu i radzenia sobie. *Nowiny Psychologiczne*, 3, 2–39.
22. Lazarus, R., Folkman, S. (1984). *Stress, appraisal and coping*. New York: Springer-Verlag.
23. Levenson, R. W. (1999). The intrapersonal functions of emotion. *Cognition and Emotion*, 13, 481–504.
24. Marlatt, G. (1985). Relapse prevention: Theoretical rationale and overview of the model. (In) G. Marlatt, J. Gordon (Eds.), *Relapse prevention* (pp. 3–70). New York: Guilford.
25. Millhausen, R. (2006). *Factors that inhibit and enhance sexual arousal in college men and women*. PhD Thesis, Indiana: Indiana University.
26. Mouras, H., Stoleru, S. (2007). Functional neuroanatomy of sexual arousal. (In) F. Kandeel, T. Leu, J. Pryor, R. Swerdloff (Eds), *Male sexual dysfunction: pathophysiology and treatment* (pp. 39–55). New York: Marcel Dekker.
27. Niedenthal, P. M., Krauth-Gruber, S., Ric, F. (2006). *Psychology of emotion: Interpersonal, experimental, and cognitive approaches*. New York: Psychology Press.
28. Pearlin, L., Schooler, C. (1978). The structure of coping. *Journal of Health and Social Behavior*, 19, 2–21.
29. Pennington, B. (2002). *The development of psychopathology: Nature and nurture*. New York: Guilford Press.
30. Richards, J., Gross, J. (2000). Emotion regulation and memory: The cognitive costs of keeping one's cool. *Journal of Personality and Social Psychology*, 79, 410–424.
31. Sayette, M. (1993). An appraisal-disruption model of alcohol's effectiveness on stress responses in social drinkers. *Psychological Bulletin*, 114, 459–476.
32. Spiering, M., Everaed, W. (2007). The sexual unconscious. (In) E. Janssen, *Sexual psychophysiology* (pp. 166–184). Bloomington: Indiana University Press.
33. Stein, D, Black, D., Pienaar, W. (2000). Sexual disorders not otherwise specified: compulsive, addictive or impulsive? *CNS Spectrums*, 5, 60–64.
34. Szczygieł, D. (2014). Regulacja emocji a dobrostan. Konsekwencje wyprzedzającej i korygującej regulacji emocji. (In) R. Derbis, Ł. Baka (Eds.), *Oblicza jakości życia* (pp. 193–209). Częstochowa: Wydawnictwo Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie.
35. Szczygieł, D., Buczny, J., Bazińska, R. (2012). Emotion regulation and emotional information processing: The moderating effect of emotional awareness. *Personality and Individual Differences*, 52, 433–437.
36. Szumski, F. (2014). Measurement of cognitive distortions in child molesters. *Problems of Forensic Sciences*, 98, 118–137.
37. Szumski, F., Zielona-Jenek, M. (2016). Zniekształcenia poznawcze u sprawców wykorzystania seksualnego dziecka. Konceptualizacje pojęcia. *Psychiatria Polska*, 50(5), 1053–1063.
38. Tice, D., Bratslavsky, E. (2000). Giving in to feel good. The place of emotion regulation in the context of general self-control. *Psychological Inquiry*, 11(3), 149–159.
39. Tost, H, Vollmert, C., Brassens, S., Schmitt, A., Dressing, H., Braus, D. (2004). Pedophilia: Neuropsychological evidence encouraging a brain network perspective. *Medical Hypotheses*, 63, 528–531.
40. Varjonen, M., Santilla, P., Høglund, M., Jern, P., Johansson, A., Wagner, I., Witting, K., Algars, M., Sandnabba, N. (2007). Genetic and environmental effects of sexual excitation and sexual inhibition in men. *Journal of Sex Research*, 44, 359–369.

41. Wang, M., Saudino, K. (2011). Emotion regulation and stress. *Journal of Adult Development*, 18(2), 95–103.
42. Ward, T., Beech, A. (2006). An integrated theory of sexual offending. *Aggression and Violent Behavior*, 11, 44–63.
43. Zech, E., Rimé, B., Nils, F. (2004). Social sharing of emotion, emotional recovery, and interpersonal aspects. (In) P. Philippot, R. S. Feldman (Eds.) *The regulation of emotion* (pp. 157–185). Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates Publishers.
44. Zillman, D. (1993). The mental control of angry aggression. (In) D. Wegner, J. Pennebaker (Eds.), *Handbook of mental control* (pp. 370–392). Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.

Corresponding author

Olga Węglerska
Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu
Instytut Psychologii
ul. Szamarzewskiego 89AB
PL 60-568 Poznań
e-mail: olga.weglerska@amu.edu.pl

ZNACZENIE DOSTĘPNOŚCI OFIARY DLA REGULACJI EMOCJI SPRAWCY PRZEMOCY SEKSUALNEJ WOBEC DZIECKA

Wprowadzenie

Badania dotyczące etiologii przestępstw seksualnych wobec dzieci skupiają się na trzech biorących w nim udział podmiotach – sprawcy, ofierze oraz społeczeństwie, w którym do przestępstwa dochodzi. Skuteczne przeciwdziałanie przemocy wobec dzieci wymaga zespolenia wyników pracy badaczy różnych dziedzin – m.in. biologii, medycyny, psychologii, socjologii i prawa, tak by dzięki poszerzeniu obszaru wyjaśnień wzrosła również ich moc predykcyjna i aplikacyjna. Odzwierciedleniem tego kierunku działań w badaniach odnoszących się do sprawców przemocy seksualnej wobec dzieci jest skupienie się badaczy na wyjaśnianiu zjawiska przy pomocy teorii zintegrowanych¹. Zintegrowana Teoria Przestępczości (ITSO) zaproponowana przez Warda i Beecha (2006), przedstawiona na rys. 1, łącząc ze sobą wyjaśnienia z poziomu genetycznego, ekologicznego, neuronalnego i symptomów klinicznych, tworzy obecnie najlepszą podstawę do tworzenia systematycznych i wieloaspektowych badań sprawców przestępczości seksualnej. Pozwala to oczekiwać, że wyniki badań przełożą się na tworzenie skutecznych programów terapeutycznych.

Ward i Beech (2006) wyróżniają trzy zestawy czynników, które nieustannie są ze sobą w interakcji – czynniki biologiczne (geny i ewolucja), czynniki niszy ekologicznej, do której należą m.in. społeczne, kulturowe i osobiste doświadczenia wraz z okolicznościami, w których jednostka rozwijała się i znajduje się obecnie, oraz czynniki neuropsychologiczne. Opierając się na założeniach Penningtona (2002) dotyczących podstaw neuropsychologicznego funkcjonowania ludzi, Ward i Beech (2006) wskazują, iż predyspozycje genetyczne i społeczne uczenia się wpływają bezpośrednio na rozwój mózgu, ustanawiając funkcjonowanie trzech wzajemnie na siebie wpływających systemów neuropsychologicznych: motywacyjno-emocjonalnego, wyboru działań i kontroli oraz percepcji i pamięci. Zakłócenia w ich funkcjonowaniu przejawiają się w postaci symptomów klinicznych, które widoczne są u sprawców przemocy seksualnej, m.in. problemów emocjonalnych, trudności w funkcjonowaniu społecznym, zniekształceń poznawczych oraz dewiacyjnych zainteresowań seksualnych. Zdaniem tych autorów to właśnie trudności uwidaczniające się w postaci wymienionych symptomów klinicznych przyczyniają się do popełnienia przestępstwa seksualnego. Specyfi-

kacja trudności przejawianych przez sprawców stanowi wartościowe kryterium ich klasyfikacji, jednocześnie podkreślając możliwość uruchomienia przez sprawcę zachowań przestępczych w wyniku działania jednego bądź kilku z wyróżnionych symptomów. Cyrkularność modelu pozwala dodatkowo wyjaśnić mechanizm powstania recydywy, w którym już popełnione przestępstwo zamyka cykl przyczynowo-skutkowy, powodując, iż czynniki pierwotnie prowadzące do czynu zaczynają odpowiadać za jego utrwalenie i eskalację. Dzięki temu badacze, którzy przyjmą za podstawę swoich projektów badawczych model ITSO Warda i Beecha (2006), mogą skupić się na odkrywaniu mechanizmów prowadzących do recydywy seksualnej lub, jak autorki prezentowanego badania², na odkrywaniu natury związków między symptomami klinicznymi a przestępstwem.

1. Regulacja emocji

Emocje są elementem życia każdego człowieka, stanowiąc jeden z kluczowych elementów jego funkcjonowania. Umożliwiają, przy odpowiednim skoordynowaniu, adaptację i efektywne zachowanie się osoby w danej sytuacji (Levenson, 1999). Jest to szczególnie istotne w sytuacjach, gdy pobudzenie emocjonalne jednostki jest wysokie, a wymagania otoczenia (na przykład sformułowane w postaci norm prawnych) jasno określone i zagrożone sankcjami. Stąd regulacja emocji w znacznym stopniu wiąże się z radzeniem sobie ze stresem. Emocje aktywowane przez sytuację stresową pociągają za sobą konieczność uruchomienia procesu ich regulacji, który obejmuje inicjowanie, modelowanie i podtrzymywanie doświadczenia emocji oraz wpływa na rodzaj i stopień ekspresji emocjonalnej człowieka (Gross, 1998; Gross, Thompson, 2007). Radzenie sobie ze stresem można uznać za pojęcie szersze niż regulacja emocjonalna, gdyż regulacja emocji polega głównie na regulacji wewnętrznej odpowiedzi organizmu na powstałe pobudzenie, a ra-

¹ Szczegółowy przegląd teorii zintegrowanych i ich znaczenia dla wyjaśnienia etiologii pedofilii przedstawiony został w innym opracowaniu (Beisert, 2012).

² Prezentowane badania stanowią fragment większego programu badawczego skupionego na etiologii przestępczości seksualnej wobec dzieci rozpoczętego w 2006 roku w Zakładzie Seksuologii Społecznej i Klinicznej Instytutu Psychologii UAM pod kierownictwem prof. dr hab. Marii Beisert (Beisert, 2012; Beisert, Węglerska, 2018; Głowińska, Zielona-Jenek, 2012; Szumski, 2014; Szumski, Zielona-Jenek, 2016). Badania mieszczące się w ramach ITSO trwają do dziś, aktualnie koncentrując się na roli regulacji emocjonalnej w procesie popełniania przestępstwa wykorzystania seksualnego małoletniego poniżej 15 r.ż.

dzenie sobie ze stresem obejmuje również dostosowywanie wewnętrznych reakcji do zewnętrznych wydarzeń (Wang, Saudino, 2011). Dobrze opisuje to trójskładowy model, w którym wyróżnia się takie elementy radzenia sobie ze stresem, jak: koncentracja na problemie, koncentracja na emocjach oraz koncentracja na rozwiązaniu (Lazarus, Folkman, 1984; Pearlin, Schooler, 1978).

Na istnienie związku pomiędzy radzeniem sobie ze stresem a regulacją emocji zwróciły uwagę Tice i Bratlavsky (2000), akcentując głównie ryzyko związane z tym wpływem. Baumeister, Bratlavsky, Muraven i Tice (1998), odwołując się do koncepcji siły jako zasobów, którymi dysponuje człowiek, zauważyli, iż bliskość tych dwóch systemów może powodować konflikt (w sytuacjach niedoboru zasobów) między efektywnym radzeniem sobie ze stresem, kontrolą własnych impulsów oraz ogólnym dążeniem człowieka do dobrego samopoczucia. Na podstawie swojej koncepcji wyjaśniały one zdarzenia, w których różne osoby w celu poprawy własnego samopoczucia obniżonego w sytuacji dla nich trudnej i stresującej porzucały swoje cele długoterminowe związane z kontrolą niepożądanych impulsów, takie jak np. dieta (Baucom, Aiken, 1981; Grille, Shiffman, Wing, 1989) czy unikanie alkoholu i narkotyków (Sayette, 1993), albo przejawiały trudności z kontrolą agresji (Berkowitz, 1978; Zillman, 1993) i kontrolą popędu seksualnego (Marlatt, 1985; Stein, Black, 2000), nie zważając na długoterminowe konsekwencje swojego zachowania.

Na zdolność do efektywnego poradzenia sobie w sytuacji stresowej i regulację własnego zachowania nie ma wpływu wyłącznie chęć poprawy własnego samopoczucia, gdyż w sytuacjach dyskomfortu wiele osób jest w stanie kontrolować swoje zachowanie w celu osiągnięcia długoterminowych celów lub uniknięcia długoterminowych konsekwencji. Zgodnie ze sformułowaną przez Grossa (1998) koncepcją czasu za efektywną regulację emocji odpowiada rozpoznanie i wycucie przez daną osobę etapu rozwijającego się u niej procesu emocjonalnego, w którym możliwe jest wdrożenie przez nią strategii o charakterze prewencyjnym, a nie tylko korygującym. Strategie regulacji emocji o charakterze prewencyjnym opierają się na zdolności do rozpoznania przez jednostkę bodźców powodujących u niej dystres. Polegają na świadomym oddalaniu się bądź też próbie całkowitego unikania przez osobę bodźców wywołujących u niej stres. Unikanie to (Gross, 1998) może mieć charakter fizycznego zwiększenia dystansu (np. poprzez opuszczanie pomieszczenia w momencie, w którym pojawia się w nim niepożądany bodziec) lub może mieć charakter poznawczego oddalania się (np. poprzez przekierowanie uwagi i reinterpretację poznawczą sytuacji początkowo odbieranej jako zagrażająca). Niestety w wielu sytuacjach człowiek nie jest w stanie w sposób świadomy i odpowiedni zastosować strategii prewencyj-

nych, by zachować się w sposób adaptacyjny. W takich okolicznościach pozostaje mu jedynie próba modulacji zaktywizowanej już reakcji emocjonalnej przy pomocy strategii korygujących. Odbyna się to przez próby nasilenia lub zahamowania jednego bądź też wszystkich komponentów emocji, takich jak: pobudzenie fizjologiczne, doświadczanie emocji i ekspresja emocji (Gross, 1998). Osoby doświadczające lęku i napięcia emocjonalnego mogą szukać wsparcia u innych osób i dzielić się z nimi swoimi przeżyciami (*social sharing of emotions*; Zech, Rimé, Nils, 2004) lub stosować techniki relaksacyjne, medytacje i ćwiczenia fizyczne w celu zmniejszenia intensywności doświadczanego afektu. Mogą również sięgnąć po alkohol, narkotyki i leki (Gross, Thompson, 2007) w celu modyfikacji swojego stanu. Jednak w niektórych sytuacjach zastosowanie tych metod jest niemożliwe. Dzieje się tak najczęściej w sytuacjach, które charakteryzuje nagły przebieg lub bardzo duża intensywność. Osoba może wtedy zastosować dwie strategie – intencjonalne powstrzymywanie myśli (*emotional thought suppression*) lub zahamować ekspresję zewnętrzną emocji przez próby zachowania „twarzy pokerzysty” (*expressive supresion*; Niedenthal, Krauth-Gruber, Ric, 2006). Gross (1998), odnosząc się do zaproponowanej przez siebie koncepcji czasu, sugeruje, iż strategie prewencyjne są efektywniejsze niż korygujące. Hipotezę tę potwierdziły badania przeprowadzone przez Grossa oraz innych badaczy. Ich wyniki wskazują, że osoby stosujące strategie korygujące zamiast prewencyjnych wykazywały nie tylko wyższy poziom pobudzenia fizjologicznego (Gross, 1998), ale również obniżenie zdolności do zapamiętywania (Richardson, Gross, 2000), pogorszenie funkcjonowania społecznego (Szczygieł, Buczny, Brzezińska, 2012; Szczygieł, 2014), obniżenie satysfakcji z życia, optymizmu i samooceny (Szczygieł, 2014) oraz wyższy poziom depresyjności (Gross, John, 2003). Zdaniem Grossa (2002) te niezamierzone konsekwencje korygujących strategii łączą się z potrzebą wzmoczonego wysiłku niezbędnego do zahamowania reakcji emocjonalnej, która miała szansę rozwinąć się u osoby. Większe koszty hamowania emocji według Niedenthala i in. (2006), wynikają z faktu, iż działania korygujące wymagają od osoby ciągłego monitorowania własnej ekspresji. Wiąże się to z przedłużonym wysiłkiem samoregulacyjnym, który według Tice i Bratlavsky (2000) wpływa na obniżenie nastroju osoby badanej oraz angażuje dużą część jej zasobów. W konsekwencji sytuacje wymagające od osoby podjęcia intensywnych działań korygujących powodować mogą chęć poddania się powstrzymany impulsom, w tym również impulsom seksualnym.

2. Aktywność seksualna człowieka w modelu podwójnej kontroli Bancrofta

Bancroft w wyniku przeprowadzonych w Instytucie Kinseya badań opracował nowy model rozumienia seksualności człowieka nazwany modelem podwójnej kontroli (Bancroft, Janssen, 2000), który może okazać się przydatny w rozumieniu seksualności i ekspresji seksualnej sprawców przestępstw seksualnych. Zgodnie z jego założeniami o wystąpieniu odpowiedzi seksualnej i związanego z nią podniecenia u danej osoby i w danej sytuacji ostatecznie decyduje równowaga między dwoma układami – pobudzenia seksualnego (aktywacji) i hamowania seksualnego, z którego oba posiadają komponent neurobiologiczny (Bancroft, 1999). W modelu tym założono, iż podniecenie seksualne pojawia się zwykle w interakcji pomiędzy dwoma lub więcej jednostkami, a na jego aktywację lub zahamowanie wpływają czynniki społeczno-kulturowe i neurobiologiczne, przy czym to właśnie tym drugim Bancroft (2011) przypisuje ostateczny wpływ na zachowanie jednostki. Badania odnoszące się do modelu podwójnej kontroli są próbą zrozumienia proporcji wpływu na aktywność seksualną człowieka dwóch wcześniej już wspomnianych czynników – biologicznego i społecznego. Wyniki badania Varjonena i współpracowników (2007) na grupie 1289 bliźniąt płci męskiej pozwoliły na wykrycie dziedziczności w skłonności do hamowania odpowiedzi seksualnej, wysnuwając jednocześnie przypuszczenie, iż na skłonności do pobudzenia seksualnego w większym stopniu ma wpływ wspólne środowisko życia.

Skłonność do pobudzenia i hamowania seksualnego podlega indywidualnemu różnicowaniu, przy czym u większości osób skłonności te są na poziomie umożliwiającym adaptacyjne spełnianie funkcji seksualnych i prokreacyjnych w sposób dostosowany do zewnętrznych wymogów środowiska społecznego. Znaczne różnice pomiędzy poziomem aktywacji i hamowania mogą powodować różnego rodzaju problemy. Na przykład osoby charakteryzujące się niskim poziomem skłonności do pobudzenia seksualnego oraz dużą skłonnością do hamowania seksualnego z większym prawdopodobieństwem przeżywać będą trudności związane z prawidłową odpowiedzią seksualną. Natomiast osoby charakteryzujące się wysoką skłonnością do pobudzenia seksualnego oraz niewielką skłonnością do hamowania przypuszczalnie dużo częściej będą angażować się w aktywność seksualną wykraczającą poza normy kulturowe i prawne obowiązujące w danym społeczeństwie oraz ryzykowne dla zdrowia swojego lub innych osób (Bancroft, 2011).

Model podwójnej kontroli opiera się na przesłance, iż w pewnych okolicznościach ocena bodźca seksualnego prowadzi bezpośrednio do podniecenia seksualnego u danej osoby, lecz w innych – w związku z działaniem procesu oceny pierwotnej i wtórnej bodźca pobudzające-

go – ulega zahamowaniu. Skłania to do rozważań dotyczących bliskości i zależności ośrodków sterujących odpowiedzią seksualną oraz regulacją emocji. Wyniki badań (Spiering, Everaerd, 2007; Mouras, Stoleru, 2007), wskazując, iż w procesie adaptacyjnego funkcjonowania seksualnego zasadniczą rolę odgrywa ośrodkowa regulacja reakcji emocjonalnych, potwierdzają słuszność tych założeń. Jeśli się weźmie pod uwagę wyniki badań Millhausena (2006), w których mężczyźni wskazywali, że na wzrost ich pobudzenia seksualnego ma wpływ doświadczanie przez nich złego nastroju, to słuszne wydaje się zbadanie hipotezy o wpływie zdolności regulacji emocjonalnej i zdolności radzenia sobie ze stresem na charakter czynu popełnionego przez sprawców przemocy seksualnej wobec dziecka. Pozwala to oczekiwać, że ciągle narażanie sprawcy na obecność pożądanego obiektu seksualnego może wywołać zaburzenia regulacji emocjonalnej, zwłaszcza w fazie korygującej. Przekładać się to może na zaburzenia hamowania ekspresji seksualnej, nawet gdy jest ona zagrożona poważnymi sankcjami.

3. Badania nad znaczeniem dostępności ofiary dla regulacji emocji sprawcy

Odnosząc rozważania prowadzone przez Tice i Bratlavsky (2000) oraz przez Grossa (1998a) do modelu podwójnej kontroli Bancrofta (2011), autorki niniejszego badania postawiły hipotezę, że sposób radzenia sobie ze stresem, zdolność do regulacji emocji oraz charakter aktywności seksualnej człowieka są od siebie zależne nie tylko u osób zaspokajających swoje potrzeby w sposób normatywny z dojrzałym partnerem seksualnym, ale również u przestępców seksualnych, którzy dopuścili się aktywności seksualnej z dzieckiem³. W przeprowadzonych dotychczas badaniach (Beisert, Węglerska, 2018) wykazano istnienie korelacji między regulacją emocji mierzoną z wykorzystaniem TCI Cloningera a charakterystyką popełnionego przez sprawcę czynu w zakresie nasilenia zastosowanej przez niego przemocy fizycznej, emocjonalnej i seksualnej. W obecnym projekcie badawczym autorki postanowiły dodatkowo przeanalizować wpływ czynnika związanego z dostępem sprawcy do dziecka, wobec którego dopuszcza się on przemocy seksualnej. Dostęp do dziecka, zgodnie z koncepcją czasu Grossa (1998) oraz badań przez niego przeprowadzonych, wpływać może na skuteczność regulacji emocji, wybór strategii radzenia sobie ze stresem oraz charakterystykę popełnionego przez sprawcę czynu w aspekcie poziomu zastosowanej przez niego przemocy fizycznej,

³ Wyniki badań oraz szersze rozważania teoretyczne na temat zależności pomiędzy regulacją emocji, radzeniem sobie ze stresem i charakterystyką czynu popełnionego przez sprawcę wykorzystania seksualnego dziecka znajdują się w artykule Beisert i Węglerskiej (2017).

emocjonalnej i seksualnej. Dodatkowo, odwołując się do przywołanego wcześniej modelu podwójnej kontroli Bancrofta, można przypuszczać, iż stała obecność obiektu pożądanego (dziecka) w bezpośrednim otoczeniu sprawcy będzie wpływać na niego również w sposób pobudzający. W związku z tym w wyniku długotrwałego pobudzenia sprawcy może zostać obniżona jego zdolność do hamowania reakcji seksualnej, co będzie skutkowało wykorzystaniem seksualnym w sposób bardziej inwazyjny seksualnie.

Nawiązując do przytoczonych powyżej założeń dotyczących sposobów radzenia sobie ze stresem, regulacją emocji, stopniem dostępności bodźca (ofiary) oraz poziomem zastosowanej przez sprawcę przemocy fizycznej, emocjonalnej i seksualnej wobec ofiary, niniejsza praca ma na celu empiryczne zbadanie zależności pomiędzy powyższymi zmiennymi, które zaznaczone zostały na rys. 1 kolorem czerwonym. We wcześniejszym artykule autorki (Beisert, Węglerska, 2018) zbadane zostały już wewnętrzne związki pomiędzy zmiennymi odnoszącymi się do poziomu symptomów klinicznych ITSO (Ward, Beech, 2006), czyli związki pomiędzy sposobem radzenia sobie ze stresem a zdolnością do regulacji emocji⁴. Autorki te potwierdziły zasadność spostrzeżeń dotyczących bliskości systemów neuronalnych zawiadujących ich funkcjonowaniem (Baumaister, Bratlavsky, Muraven, Tice, 1999). W związku z tym sformułowały one nowe, rozszerzone pytanie badawcze: czy i w jaki sposób dostęp sprawcy do pobudzającego obiektu seksualnego (dziecka) wpływa na regulację emocjonalną? Z przedstawionej wcześniej koncepcji Bancrofta (2011) i badań weryfikujących tą koncepcję wynika, że obecność obiektów pożądanego może wpływać na modyfikację i regulację procesów hamowania i pobudzenia seksualnego. W niniejszym badaniu poziom pobudzenia seksualnego sprawcy nie był badany bezpośrednio przy użyciu metod kwestionariuszowych lub eksperymentalnych, lecz na podstawie danych odnoszących się do charakterystyki dokonanego przez niego wykorzystania seksualnego dziecka. Autorki założyły, iż sprawcy o wysokim poziomie pobudzenia seksualnego dokonali czynów wysokoinwazyjnych seksualnie, czyli takich, w których kontakt seksualny polegał na przekroczeniu granic ciała ofiary w czasie masturbacji i/lub penetracji. Założono istnienie statystycznie istotnych różnic w funkcjonowaniu emocjonalnym sprawców, którzy mieli kontakt z ofiarą w sposób ograniczony i sprawców niedoświadczających w tym względzie żadnych ograniczeń, co zgodnie z ustaleniami powinno wpływać na charakterystykę popełnianych czynów przez obie grupy sprawców. Na koniec, wykorzystując układ równań strukturalnych, autorki zamierzają określić, czy zakładany model związku funkcjonowania emocjonalnego sprawcy i charakter popełnionego czynu jest taki sam w zależności od stopnia bliskości przestrzennej sprawcy

⁴ Wyniki w artykule Beisert i Węglerskiej (2018).

i ofiary, tj. od stopnia, w jakim bliskość fizyczna (seksualna) ofiary może seksualnie pobudzać sprawcę.

Jeśli się wpisze powyższe zmienne w model ITSO⁵ (Ward, Beech, 2006), to zdolność do regulacji emocji oraz styl radzenia sobie ze stresem znajdą się na poziomie objawów klinicznych, ponieważ wpływają one na możliwe do bezpośredniego zaobserwowania zachowanie jednostki, jakim jest popełnienie przez nią przestępstwa wykorzystania seksualnego dziecka. U ich podłoża znajdują się czynniki biologiczne i społeczne związane z rozwojem mózgu osoby. W związku z tym do pomiaru regulacji emocji wybrany został kwestionariusz TCI stworzony na podstawie teorii cech charakteru i temperamentu Cloningera (1994)⁶. Zgodnie z tą teorią poszczególne cechy temperamentu mają swoje bezpośrednie przełożenie na trzy wyróżnione przez Graya (1982) hipotetyczne układy sterujące zachowaniem emocjonalnym, na które składają się struktury neuroanatomiczne mózgu oraz układy neuroprzekaznikowe – dopaminergiczny, serotonergiczny oraz noradrenergiczny⁷. Cechy charakteru natomiast związane są ze społecznym uczeniem się i wychowaniem.

Czynnik odnoszący się do dostępności ofiary umiejscowiony został na poziomie niszy ekologicznej bliższej, gdyż w momencie popełnienia przez sprawcę czynu był on częścią środowiska, w którym funkcjonował sprawca.

4. Metodologia

4.1. Narzędzia

W badaniu wykorzystano dwa kwestionariusze TCI (FK-5) oraz CISS. Kwestionariusz Temperamentu i Charakteru (*Temperament and Character Inventory, TCI*) Claude'a Roberta Cloningera stanowiący operacjonalizację koncepcji modelu osobowości Cloningera jest baterią skal wykorzystywanych do pomiaru różnych wymiarów temperamentu i charakteru. TCI mierzy cztery zdeterminowane biologicznie wymiary temperamentu: *poszukiwanie nowości, unikanie szkody, uzależnienie od*

⁵ Zmienne brane pod uwagę w przeprowadzonym badaniu oraz ich odniesienie do ITSO (Ward, Beech, 2005) widoczne są na rys. 1 w ramach oznaczonych czerwoną przerywaną linią.

⁶ Na podstawie teorii Cloningera opracowany został kwestionariusz TCI umożliwiający pomiar poszczególnych cech temperamentu i charakteru. Aktualna wersja TCI składa się z 7 wymiarów głównych i 24 podwymiarów. Główne wymiary temperamentu to: *poszukiwanie nowości, unikanie szkody, uzależnienie od nagrody* i *wytrwałość*, a główne wymiary charakteru służące do pomiaru cech osobowości to: *samokierowanie, skłonność do współpracy* i *autotranscendencja* (Hornowska, 2003).

⁷ Bancroft (1999) w modelu podwójnej kontroli wskazuje również na komponenty neuroanatomiczne wpływające na aktywność seksualną człowieka.

nagrody i wytrwałość oraz trzy wymiary charakteru, służące do pomiaru cech osobowości nabywanych w trakcie rozwoju osobniczego: *samokierowanie*, *skłonność do współpracy* i *autotranscendencję* (zdolność do oderwania się od własnej osoby). W niniejszych badaniach zastosowano wersję TCI (FK-5) składającą się ze 152 twierdzeń o stopniowalnej możliwości odpowiedzi. W tej wersji kwestionariusza TCI skala odpowiedzi obejmuje wartości z przedziału 1–5, które oznaczają: 1 – „Zdecydowanie się zgadzam”, 2 – „Raczej się zgadzam”, 3 – „Trudno powiedzieć”, 4 – „Raczej się nie zgadzam”, 5 – „Zdecydowanie się nie zgadzam”. Oznacza to, że osoby, które uzyskały w kwestionariuszu niski wynik, charakteryzują się wysokim poziomem badanej cechy temperamentu lub charakteru, natomiast osoby, które otrzymały wynik wysoki, charakteryzują się niskim poziomem analizowanej cechy. Zgodnie z teorią Cloningera takie wymiary temperamentu, jak *poszukiwanie nowości*, *unikanie szkody* oraz *uzależnienie od nagrody* powiązane są z funkcjonowaniem następujących kolejnych neuroprzekazników: dopaminy (PN), serotoniny (US) oraz noradrenaliny (UN), które mogą wpływać na zdolność regulacji emocji u danej osoby, a tym samym na charakter jej czynu. Aktualna wersja TCI składa się z 7 wymiarów głównych i 24 podwymiarów⁸.

Kwestionariusz Radzenia Sobie w Sytuacjach Stresowych CISS (*Coping Inventory for Stressful Situations*) Endlera i Parkera (polska adaptacja: Szczepaniak, Strelau, Wrześniewski, 2005) opracowany został w odniesieniu do modelu rozumienia sytuacji stresowej autorstwa Lazarusa (1986), według którego zachowanie się danej osoby w konkretnej sytuacji stanowi wynik interakcji pomiędzy tą sytuacją a stylem radzenia sobie ze stresem preferowanym przez osobę. Lazarus (1993) wyróżnił styl skoncentrowany na zadaniu, czyli rozwiązaniu problemu, oraz na obniżeniu napięcia emocjonalnego. Endler i Parker (1990) wyróżnili dodatkowo styl skoncentrowany na unikaniu polegający na niedopuszczaniu do siebie myśli o problemie, nieangażowaniu się w próby jego rozwiązywania przez ucieczkę w czynności zastępcze. W stworzonym przez nich kwestionariuszu badany, odnosząc się do 48 twierdzeń, określa na pięciostopniowej skali częstotliwość, z jaką podejmuje on dane działanie w sytuacjach trudnych, stresowych, a wyniki badania ujmowane są na trzech skalach: SSZ – styl skoncentrowany na zadaniu; SSE – styl skoncentrowany na emocjach; SSU – styl skoncentrowany na unikaniu.

Zmienna odnosząca się do dostępu do dziecka wyróżniona została na podstawie stworzonego przez Beisert (2017) modelu kręgów bliskości opierającego się na poziomach relacji pomiędzy sprawcą a dzieckiem. Model przedstawiony został na rys. 2. W swoim modelu Beisert

wyróżniła 4 poziomy bliskości⁹. W niniejszym badaniu sprawców podzielono na tej samej zasadzie, na której wyróżniona została granica pomiędzy 3 i 4 kręgiem. Oznacza to, iż w grupie sprawców z ograniczonym dostępem do dziecka znaleźli się ci mężczyźni, którzy nie byli wcześniej znani ofierze. W grupie sprawców z nieograniczonym dostępem do dziecka znaleźli się sprawcy należący do grup 1, 2 i 3 w modelu Beisert (2017). Znaleźli się tam mężczyźni, którzy byli biologicznie spokrewnieni z ofiarą i/lub pełnili wobec niej funkcję rodzicielską, opiekuńczą, oraz mężczyźni jej znani i uczestniczący w jej codziennym życiu (np. korepetytor, sąsiad, przyjaciel domu).

Informacje pozwalające wyodrębnić dwie grupy sprawców uzyskane zostały z danych zawartych w aktach A i B (osobopoznawczych) oraz w kwestionariuszu danych osobowych. To ostatnie narzędzie składało się z otwartych pytań dotyczących cech socjodemograficznych sprawcy (wiek, miejsce zamieszkania, wykształcenie, stan rodzinny), jego sytuacji prawnej (dane na temat podstaw prawnych skazania, długości kary, recydywy), stanu zdrowia (poziom intelektualny, uzależnienia, choroby psychiczne, rodzaj preferencji seksualnych zawartych w opiniach sądowo-psychiatrycznych i diagnozach), cech popełnionego czynu (rodzaj, ciągłość, rozpiętość czasowa, stopień przygotowania, kontekst) i cech ofiary lub ofiar (wiek, płeć, liczba). Podział sprawców na grupy odbywał się na podstawie oceny kryteriów ustalonych wcześniej oraz ocen dokonanych przez przeszkolonych sędziów kompetentnych¹⁰.

Do oceny charakterystyki czynu wykorzystane zostały dane uzyskane z akt penitencjarnych i, pomocniczo, także z rozmowy klinicznej, które następnie zostały naniesione na wystandaryzowany arkusz. Część informacji związanych z czynem została uprzednio oceniona przez dwóch sędziów kompetentnych na skalach opracowanych przez Beisert (2017) odnoszących się do inwazyjności seksualnej czynu (S), poziomu natężenia przemocy fizycznej (F) oraz poziomu natężenia przemocy emocjonalnej (E)¹¹.

4.2. Grupa badanych

Badania przeprowadzone zostały w grupie 248 mężczyzn osadzonych na terenie 16 polskich zakładów karnych na podstawie przestępstw odnoszących się do seksualnego wykorzystania dziecka z art. 200 §1 oraz art. 197 i 201 k.k. Wszyscy osadzeni, którzy wzięli udział

⁹ Dokładny opis modelu znajduje się w książce pt. „Pedofilia. Geneza i mechanizm zaburzenia” autorstwa M. Beisert (2017).

¹⁰ Dokładny opis grup i kryteriów podziału znajduje się w ww. publikacji Beisert (2017).

¹¹ Narzędzie wraz z opisem oraz informacją o sposobie posługiwania się nimi znajduje się w publikacji Beisert (2017).

⁸ Opis szczegółowy znajduje się w opracowaniu Hornowskiej (2003).

w badaniu, wyrazili na nie zgodę oraz pozostawali w normie intelektualnej ($IQ > 80$). Najmłodszy z badanych osadzonych miał 20 lat, a najstarszy – 82 lata ($M = 42,94$; $SD = 12,04$). Większość z nich posiadała wykształcenie podstawowe lub zawodowe (odpowiednio po 41,9% i 40,3%), pozostali posiadali wykształcenie średnie (14,5%) lub wyższe (3,2%). Większość mężczyzn w czasie, gdy pozostawali oni poza zakładem karnym, mieszkała na wsi (33,9%) lub w mieście powyżej 100 tys. mieszkańców (26,6%). 38,7% badanych mężczyzn w czasie badania było kawalerami, 22,6% pozostawało w związku małżeńskim, a 19,8% było po rozwodzie. 38,1% badanych nie posiadało dzieci, reszta najczęściej była ojcami od 1 do 3 dzieci. Połowa badanych w chwili badania odbywała pierwszy raz karę pozbawienia wolności, a 48% stanowili recydywiści, nie uzyskano informacji dotyczącej wcześniejszej karalności 5 mężczyzn. Badani odbywali kary pozbawienia wolności od 1 roku do 25 lat ($M = 5,73$; $SD = 3,99$). Wykorzystanie najczęściej miało charakter stosunku intrawaginalnego (40,1%), stosunku analnego (12,1%) lub polegało na penetracji odbytu lub pochwy ofiary za pomocą różnych przedmiotów (11,7%). Ponad połowa sprawców (51,2%) miała nieograniczony dostęp do wykorzystanego przez nich dziecka, co oznacza, że krzywdzili dziecko, które wcześniej znali i pozostawali z nim w stałym kontakcie. 33,5% mężczyzn wykorzystało dziecko, z którym nie miało na co dzień kontaktu. Ponieważ od 38 skazanych nie uzyskano informacji o ich dostępie do ofiar, ostatecznie poddano analizie wyniki pochodzące od 210 osób.

5. Wyniki

5.1. Charakterystyka czynów dokonanych przez sprawców z ograniczonym i nieograniczonym dostępem do dziecka

Na początku postanowiono sprawdzić, czy czyny dokonywane przez sprawców z ograniczonym i nieograniczonym dostępem do dziecka różnią się pod względem przemocy seksualnej (inwazyjności seksualnej czynu), przemocy fizycznej oraz przemocy emocjonalnej. Uzyskane wyniki prezentuje tabela 1.

Wykazano istotne statystycznie różnice w zakresie inwazyjności seksualnej czynów dokonywanych przez badanych mężczyzn. Czyny dokonane przez sprawców mających nieograniczony dostęp do dziecka były bardziej seksualnie inwazyjne niż czyny dokonane przez sprawców z ograniczonym dostępem ($t = 2,08$; $df = 208$; $p = 0,039$). Oznacza to, że częściej polegały one na kontakcie penetracyjnym przy jednocześnie mniejszym użyciu przemocy i siły fizycznej ($t = -1,97$; $df = 156$; $p = 0,05$). Nie zaobserwowano istotnych różnic pomiędzy

natężeniem przemocy emocjonalnej stosowanej przez sprawców w obu grupach.

5.2. Regulacja emocjonalna sprawców z ograniczonym i nieograniczonym dostępem do dziecka

Kolejnym krokiem badawczym było sprawdzenie, czy sprawcy wykorzystujący seksualnie dzieci różnili się między sobą w zakresie cech temperamentu i charakteru, które, jak wskazano w części wstępnej artykułu, mają istotny wpływ na zdolność regulacji emocji. Dodatkowo sprawdzono również różnice w zakresie stosowanych przez sprawców sposobów radzenia sobie ze stresem, które to style są istotnym elementem w procesie regulacji emocji. Uzyskane wyniki prezentuje tabela 2.

W obrębie cech temperamentu i charakteru sprawców istotne statystycznie różnice wykazano jedynie w zakresie czynnika odnoszącego się do takiego wymiaru temperamentu, jakim było *unikanie negatywnych wzmocnień*, a konkretnie w stosunku do jednego z podwymiarów (*pesymizm*). Sprawcy z ograniczonym dostępem do dziecka uzyskali istotnie niższe wyniki niż sprawcy z dostępem nieograniczonym ($t = -2,2$; $df = 207$; $p = 0,029$). Oznacza to, że pierwsza grupa sprawców (z ograniczonym dostępem do dziecka) charakteryzowała się wyższym poziomem natężenia pesymizmu. Zgodnie z założeniami metody osoby te scharakteryzować można jako zamartwiające się, pesymistyczne, długo powracające do równowagi po zdarzeniu stresującym oraz długo rozpamiętujące przykrości. Natomiast sprawców domowych opisać można jako osoby bardziej zrelaksowane, mniej zahamowane oraz bez troski. Autorki przypuszczają, iż różnice te wynikać mogą z faktu, iż sprawcy domowi dokonują czynu w miejscu bezpiecznym (w domu) oraz wobec zależnego od nich dziecka, czyli osoby bliskiej, niezagrażającej, nad którą sprawują kontrolę.

Nie wykazano istotnych statystycznie różnic pomiędzy obiema grupami w zakresie pozostałych czynników temperamentu i charakteru. Nie zaobserwowano również różnic pomiędzy sprawcami z obu grup w zakresie częstości stosowania przez nich poszczególnych stylów radzenia sobie ze stresem wyróżnionych w zastosowanym kwestionariuszu CISS.

5.3. Wpływ regulacji emocji na charakter popełnionego czynu przez sprawców z ograniczonym i nieograniczonym dostępem do dziecka

Wpływ poszczególnych aspektów temperamentu i charakteru związanych z regulacją emocji na popełniony czyn

Kolejnym krokiem podjętym w celu weryfikacji hipotez dotyczących wpływu dostępności bodźca i regu-

lacji emocjonalnej sprawcy na charakter popełnionego przez niego czynu było sprawdzenie, jak natężenie poszczególnych aspektów temperamentu i charakteru oraz skłonność do stosowania poszczególnych stylów radzenia sobie ze stresem współwystępowały z charakterystyką popełnionych przez sprawców czynów. W tym celu dokonano analizy korelacji pomiędzy poszczególnymi wymiarami temperamentu i charakteru wyróżnionymi przez Cloningera oraz stylami radzenia sobie ze stresem wyodrębnionymi przez Endlera i Parkera a poziomem inwazyjności seksualnej czynu oraz natężenia przemocy fizycznej i emocjonalnej. Wyniki uzyskanych korelacji zostały zaprezentowane w tabeli 3.

Styl radzenia sobie ze stresem okazał się, niezależnie od dostępności ofiary w środowisku sprawcy, nieskorelowany bezpośrednio z żadnym aspektem dotyczącym charakterystyki dokonanego przez sprawcę czynu ($p > 0,05$).

Istotnie skorelowane z charakterystyką dokonanego czynu okazały się poszczególne aspekty temperamentu i charakteru. Na podstawie wyników zaprezentowanych w tabeli 3 stwierdzić można, iż w przypadku sprawców dokonujących czynów wobec ofiar dostępnych w ich środowisku częściej występuje korelacja pomiędzy charakterem dokonanego przez nich czynu a ich cechami temperamentu i charakteru.

Interakcja czynników odpowiadających za proces regulacji emocji u sprawców a poziom inwazyjności seksualnej dokonanych przez nich czynów w zależności od dostępu do ofiary

Zauważając różnice pomiędzy obiema grupami sprawców, postanowiono za pomocą analizy ścieżek zbudować model związków pomiędzy poszczególnymi zmiennymi. Analizy dokonano za pomocą programu LISREL 8.72. Ze względu na braki danych odnoszące się do przemocy fizycznej i emocjonalnej niemożliwe było stworzenie modelu obrazującego wpływ poszczególnych czynników temperamentu i charakteru oraz stylu radzenia sobie ze stresem na te aspekty czynów dokonanych przez sprawców. Dzięki dostępności wyników odnoszących się do poziomu inwazyjności seksualnej takich czynów udało się stworzyć model obrazujący, jak poszczególne zmienne wyróżnione w badaniu odnoszą się do tego czynnika oraz jakie są relacje między nimi. W sformułowanym modelu ścieżek zmiennymi niezależnymi były cechy temperamentu i charakteru, a zmiennymi zależnymi – styl radzenia sobie ze stresem oraz inwazyjność seksualna dokonanego przez sprawcę czynu.

Rys. 4 przedstawia model powiązań pomiędzy zmiennymi temperamentu i charakteru, stylu radzenia sobie ze stresem oraz poziomem inwazyjności seksualnej czynu u sprawców mających nieograniczony dostęp do dziecka. Wskaźniki dla poniższego modelu dowodzą, iż jest on prawidłowo dopasowany (GFI = 0,99; AGFI = 0,94; $p = 0,274$; RMSEA = 0,049). W modelu tym widać, iż cechy

temperamentu takie, jak *ciekawość* (podskala wymiaru *poszukiwanie nowości*) oraz *sentymtalność* (podskala wymiaru *zależność od nagrody*) wraz ze stylem radzenia sobie ze stresem opartym na unikaniu powiązane są bezpośrednio z poziomem inwazyjności seksualnej czynu dokonanego przez sprawcę. Natomiast cecha *zintegrowane sumienie*¹² wchodząca w skład charakteru wiąże się bezpośrednio ze stylem radzenia sobie ze stresem opartym na unikaniu. Wpływ efektu pośredniego tej zmiennej na inwazyjność seksualną jest nieistotny statystycznie. Warto też zwrócić uwagę na bezpośredni związek pomiędzy cechą *ciekawość*¹³ a unikowym stylem radzenia sobie ze stresem. Pomiedzy poszczególnymi zmiennymi niezależnymi nie odnotowano powiązań.

Model uzyskany w grupie sprawców z nieograniczonym dostępem do dziecka w odniesieniu do grupy sprawców z dostępem ograniczonym okazał się nieadekwatny. Próba dołączenia innych zmiennych odnoszących się do cech temperamentu i charakteru TCI również nie ukazała związków pomiędzy tymi zmiennymi a stylem radzenia sobie ze stresem i inwazyjnością seksualną czynu. Na rys. 4 zaobserwować można, iż jedyną istotną ścieżką w tej grupie sprawców jest związek pomiędzy cechą charakteru jaką jest *gotowość do niesienia pomocy*¹⁴ z inwazyjnością seksualną dokonanego czynu. Uzyskany wynik wskazuje, że u sprawców z ograniczonym dostępem do dziecka charakteryzujących się wyższą *gotowością do niesienia pomocy* wzrastał poziom inwazyjności seksualnej dokonywanych czynów.

6. Dyskusja

Na podstawie przeprowadzonych obliczeń autorkom udało się uzyskać dwa znacząco różniące się od siebie modele wpływające na charakterystykę dokonywanych przez sprawców czynów przemocy seksualnej wobec dzieci. Ukazują one, że bliskość (dostępność) ofiary w sposób istotny powiązana jest z regulacją emocjonalną wywierającą istotny wpływ na czyny seksualne sprawców.

Analizując wyniki uzyskane w grupie sprawców mających nieograniczony dostęp do ofiary, zauważyć można, że czyny dokonywane przez nich są bardziej inwazyjne seksualnie. Oznacza to, iż dużo częściej angażują dziecko w aktywność seksualną polegającą na kontakcie fizycznym i na przekraczaniu granic ciała. Ich czyny ce-

¹² Podwymiar *zintegrowane sumienie* wchodzi w skład jednego z głównych wymiarów charakteru, jakim jest *skłonność do współpracy*.

¹³ Podwymiar temperamentu *ciekawość* wchodzi w skład wymiaru temperamentu, jakim jest *poszukiwanie nowości*.

¹⁴ Podwymiar *gotowość do niesienia pomocy* wchodzi w skład jednego z głównych wymiarów charakteru, jakim jest *skłonność do współpracy*.

chuje wysokim poziomem przemocy fizycznej, mimo że sprawcy obcy istotnie ich pod tym względem przewyższają. Wysoka inwazyjność seksualna związana jest z ich cechami temperamentu, charakteru oraz unikającym stylem radzenia sobie ze stresem. Jak wynika z teorii Endlera i Parkera (1990), unikający styl radzenia sobie ze stresem polega na odsuwaniu się od sytuacji postrzeganych przez osobę jako obciążające lub ograniczające jej możliwości zaradcze (Lazarus, Folkman, 1984). Dla sprawców tych aktywność seksualna z dobrze znanym dzieckiem może pełnić funkcję specyficzną, tzn. odwracać uwagę od innych sytuacji stresujących w życiu, jednocześnie umożliwiając redukcję negatywnego afektu. Styl unikający łączył się w tej grupie również z niższą skłonnością do podejmowania działań niekonwencjonalnych oraz z egoizmem i tendencją do nieprzestrzegania zasad moralnych obowiązujących w społeczeństwie. Ze względu na typ związków między inwazyjnością seksualną czynów a układami neuroprzekaznictwa dopaminy i noradrenaliny (poprzez *ciekawość* oraz *sentymentalność*; Hornowska, 2003) wiadomo, że sprawcy ci mają mniejsze zapotrzebowanie na stymulację. Charakteryzują się oni niższym poziomem *ciekawości*, w związku z czym preferują działania znane i rutynowe. Nie czerpią wielkiej satysfakcji z eksploracji otoczenia. Są zadowoleni z przebywania w znanych im miejscach, ze znanymi ludźmi i w znanych sytuacjach. Zdaniem autorek to właśnie ta cecha temperamentu może wpływać na fakt, iż mężczyźni dopuścili się czynu wobec osoby znanej, bezpiecznej, do której mieli nieograniczony dostęp. Poszukiwanie nowych obiektów zaspokojenia seksualnego poza związkiem wymagałoby wysiłku, do którego sprawcy nie byłiby motywowani. Obiekt znany, łatwo dostępny i bezpieczny, okazał się zgodny i z niskim zapotrzebowaniem na stymulację, i z pragnieniem pozostawania w sytuacji znanej. Jednocześnie wyniki (niski poziom *sentymentalności*) tej grupy sprawców wskazały, że charakteryzowali się oni mniejszą wrażliwością oraz większym zdystansowaniem emocjonalnym od ofiary i od czynności, których wobec niej się dopuścili. Cechy te wyjaśniają z kolei wyższą inwazyjność ich działań seksualnych i pozwalają zrozumieć, dlaczego bliski emocjonalnie obiekt (własne dziecko) mógł być ofiarą czasami bardzo surowych form wykorzystania. Obraz sprawców, którzy wykorzystali seksualnie bliskie im dzieci jest – w świetle przedstawionych analiz – znacząco różny od obrazu sprawców, którzy wykorzystali dzieci obce. Wynika to prawdopodobnie z faktu, iż bezpośredni dostęp do ofiary wpływa na regulację emocji u przestępców. Sprawcy z dostępem nieograniczonym są bardziej bez troskcy oraz mniej obawiają się konsekwencji. Czują się bezpieczni z własnym dzieckiem w sytuacji rutynowej i powtarzal-

nej¹⁵. Z punktu widzenia sprawców nie ma powodu do nadmiernego zamartwiania się konsekwencjami swoich działań. Natomiast sprawcy z ograniczonym dostępem znajdują się w sytuacji przeciwnej. Ze względu na niską kontrolę ofiar przed i po zakończeniu wykorzystania narażeni są w wyższym stopniu na ujawnienie przestępstwa. W celu redukcji tego napięcia sprawcy, by dokonać czynów bardziej inwazyjnych seksualnie, wykazują wyższy poziom gotowości do współpracy z dzieckiem. Dzięki wykorzystaniu tej cechy charakteru próbują oni nawiązać kontakt z dzieckiem poprzez manipulacyjne przedstawienie się jako osoby pomocne, opiekuńcze i wspierające.

Analizując ten wynik w kontekście uzyskanych różnic pomiędzy poziomem inwazyjności seksualnej popełnionego czynu (mniejsza w tej grupie sprawców) oraz poziomem zastosowanej przemocy fizycznej (wyższy w tej grupie sprawców), autorki niniejszej pracy przypuszczają, że technika polegająca na nawiązaniu współpracy i wzbudzeniu zaufania u dziecka nie zawsze przynosi oczekiwany przez sprawców efekt. W związku z tym sprawcy obcy, by osiągnąć cel niemożliwy do osiągnięcia drogą współpracy, modyfikują swój sposób działania, włączając przemoc fizyczną o wysokim natężeniu. Wspomnieć należy również, iż znaczącą rolę mogą w tym zakresie odgrywać nieuwzględnione w badaniu różnice odnoszące się do kontekstu czynu, takie jak czas i miejsce jego popełnienia. Przypuszczalnie sprawcy z nieograniczonym dostępem do dziecka mają większą możliwość aranżacji sytuacji wykorzystania, tak by móc spędzić z dzieckiem więcej czasu oraz minimalizując zagrażający dla nich wpływ osób trzecich na sytuację. W związku z tym mogą oni za pomocą innych metod niż przemoc fizyczna doprowadzić dziecko do aktywności seksualnej polegającej na większej inwazyjności seksualnej. Są to jednak przypuszczenia, które wymagają potwierdzenia empirycznego w dalszych, bardziej szczegółowych badaniach.

Odwołując się do modelu podwójnej kontroli Bancrofta, autorki przypuszczały, iż sprawcy, pozostając w bliskim kontakcie z obiektem pobudzającym (dzieckiem) aktywującym ich dopaminergiczny układ nagrody, będą charakteryzowali się wyższym poziomem pobudzenia seksualnego. Niemożność zahamowania tego pobudzenia skutkować będzie wykorzystaniem seksualnym dziecka. Analizując jednak wyniki odnoszące się do związków pomiędzy poszczególnymi podwymiarami temperamentu i charakteru, autorki stwierdziły, że bardziej trafny wydaje się wniosek wskazujący, iż stała obecność dziecka – przeciwnie niż przewidywano – nie podnosi pobudzenia seksualnego, ale wpływa na nich uspokajająco, powodując wtórnie obniżenie hamowa-

¹⁵ Badania wykazały ponadto, że czyny sprawców domowych trwają dłużej, są rozłożone w czasie i rzadko mają charakter epizodyczny (Beisert, 2017).

nia reakcji seksualnej. Okazało się, że poczucie bezpieczeństwa sprawców domowych wynikające z bliskości i zależności dziecka powstrzymuje ich przed wchodzeniem w nowe, niepewne i ryzykowne relacje seksualne z osobami nieznanymi (dorosłymi i dziećmi spoza rodziny). Odporność na rutynę, a nie działanie układu nagrody związane z deficytem dopaminy (Tost, Vollmert, Brassens, Schmitt, Dressing, Braus, 2004), ułatwia sprawcom z nieograniczonym dostępem do dzieci działania seksualne z bliskimi (własnymi) dziećmi. Dzięki temu – a nie ze względu na wysoką potrzebę ekscytacji bodźcami nowymi i niezwykłymi – sprawcy są bardziej skłonni i chętni, by zaangażować się w aktywność seksualną o coraz bardziej inwazyjnym charakterze. Tak więc dostęp do pożądanego obiektu okazał się czynnikiem istotnie wpływającym na zachowania seksualne sprawców, ale w sposób zaskakująco różny od początkowych przewidywań i od wyników badań (Tost i in., 2004). Spodziewano się raczej, że wysokie pobudzenie obecnością dziecka i dążenie do nagrody w postaci jego zaspokojenia naruszy siłę układu hamowania. Tymczasem raczej należy przyjąć inną interpretację, zgodnie z którą niskie pobudzenie, nie stanowiąc wyzwania dla układu hamowania, nie spowoduje jego aktywacji w sytuacji zagrożenia jego skuteczności. Otwiera to pole do dalszej dyskusji – najpierw nad rolą dopaminy w procesie podejmowania przestępczych zachowań seksualnych, a następnie nad zróżnicowaną naturą mechanizmów leżących u podstaw przestępstw seksualnych. Obok bowiem zaburzeń preferencji seksualnych czy – mówiąc językiem DSM-5 – parafilii – u podstaw przestępstw seksualnych mogą leżeć mechanizmy powiązane ze spektrum OCD.

Uzyskane wyniki, poza tym, że potwierdzają oczywistą tezę o heterogeniczności grupy sprawców i o znaczeniu regulacji emocjonalnej w procesie podejmowania nieadaptacyjnych zachowań seksualnych, wskazują na złożony mechanizm zależności między czynnikami hamującymi i pobudzającymi zachowania seksualne. Zależności pomiędzy regulacją emocji a charakterystyką dokonanych przez sprawców czynów opisane w powyższej pracy są jednak zbyt małe, by móc opierać na nich jednoznaczne wnioski. Niewątpliwie wskazują one jednak kierunek rozwoju dalszych badań na ten temat, być może również przy zastosowaniu innej metodologii pomiaru zdolności do regulacji emocji i mechanizmów wywołujących odpowiedź seksualną. Wnioski wynikłe z niniejszej pracy, w szczególności te odnoszące się do różnic wpływających na inwazyjność seksualną czynów dokonywanych przez sprawców z różnym dostępem do dzieci, zachęcają do tych poszukiwań.